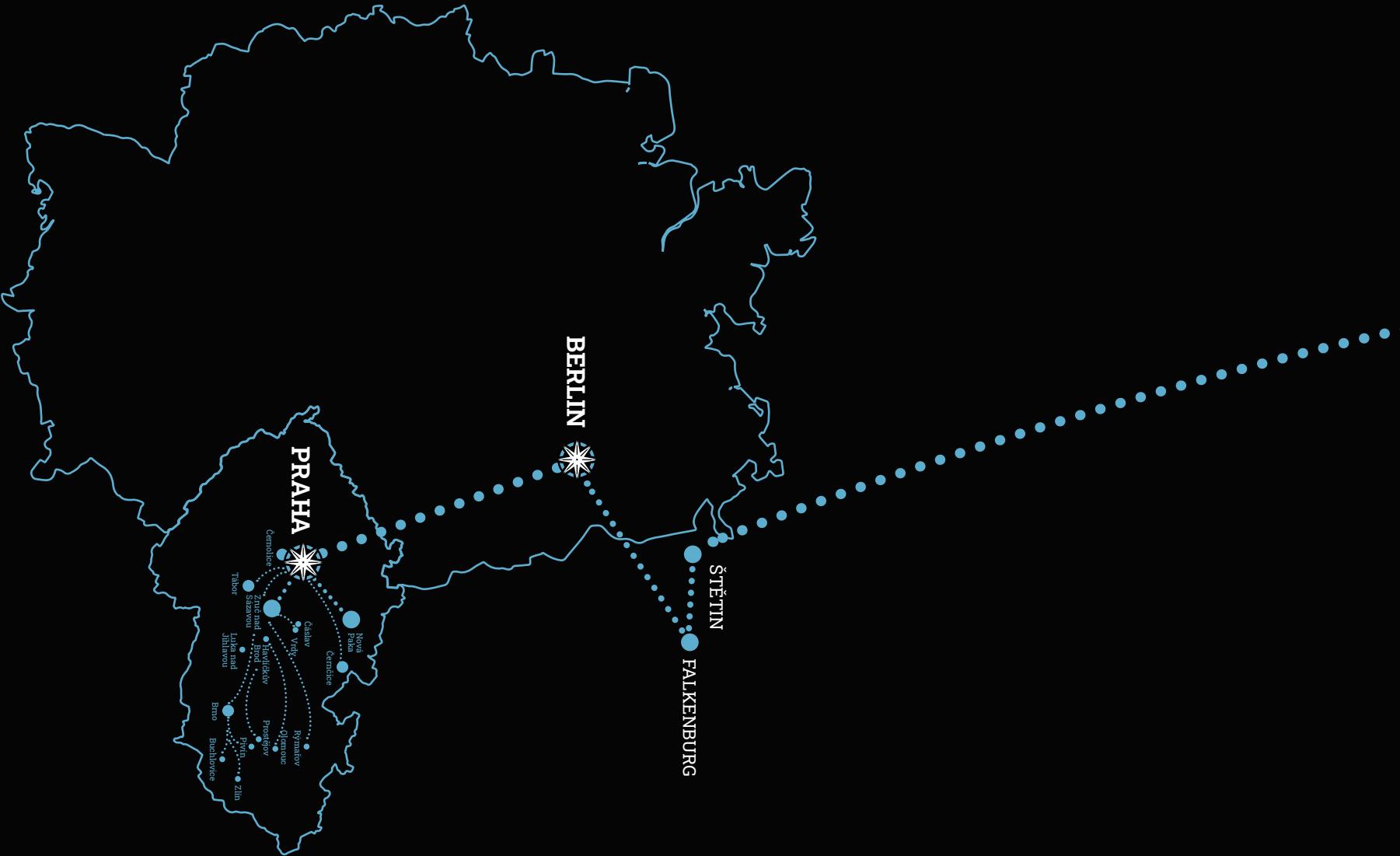
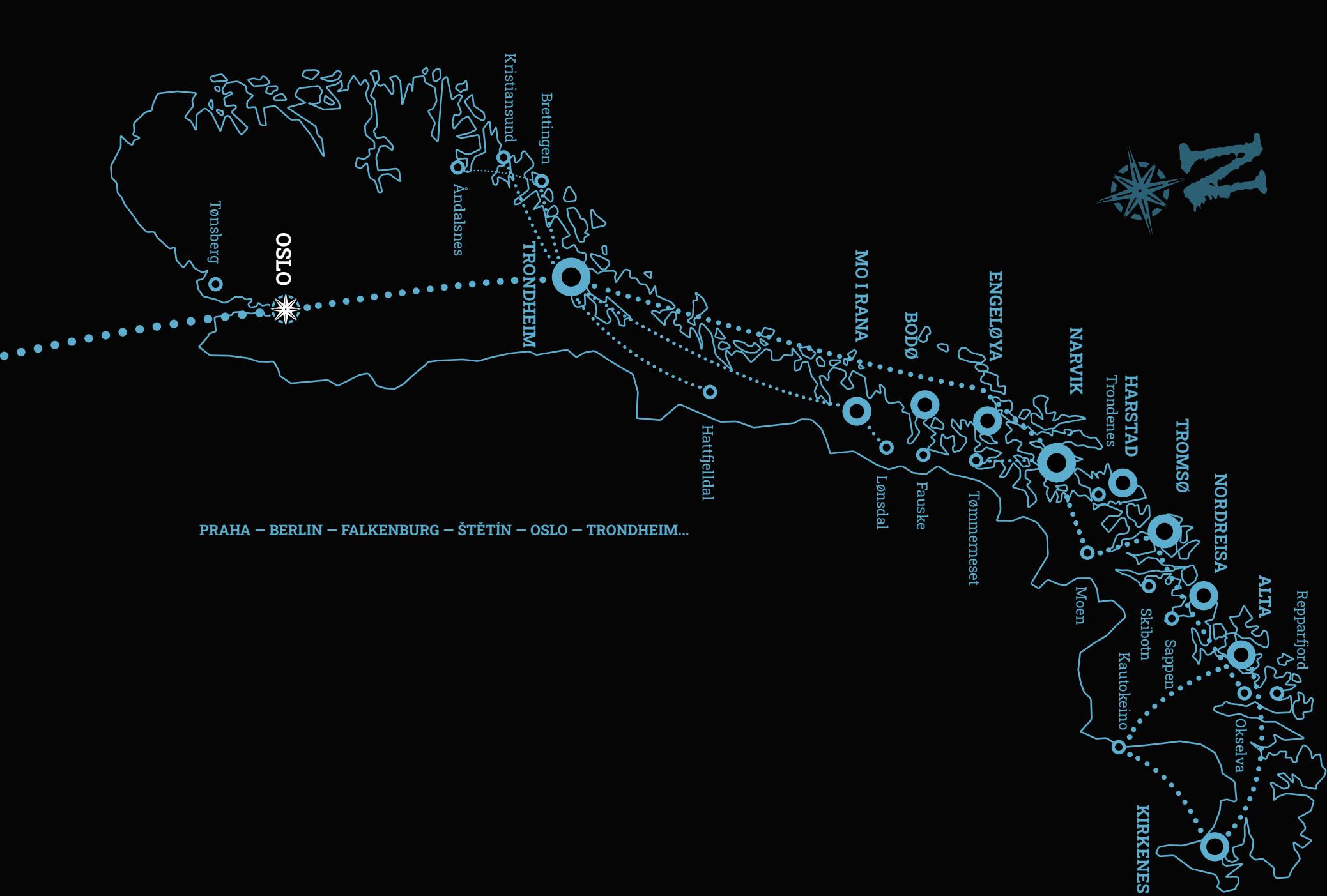

SENDT MOT NORD: tyve historier / **POSLÁNI NA SEVER:** 20 příběhů

POSLÁNI NA SEVER: [20 příběhů](#)

/ SENDT MOT NORD: tyve historier

Vendula V. Hingarová

Zdenko Marsálek

Lars Busterud

Takksigelse

Forfatterne takker tidsvidner, etterkommerne og slektingene av Noraci som villig tilbød forskningsprosjektet informasjon, materiale og innblikk i familieminne sine; våre tsjekkiske og norske kolleger, som jobber med glede og entusiasme med oss. Takk også til EØS-midlene til støtte for dette prosjektet. En stor takk til den norske ambassaden i Praha, hvor utstningsåpningen og en sammenkomst for etterkommere fant sted den 2. september 2021. Takk til Rustkammeret som både ønsket å stille ut fem portretter av tsjekkske tvangsarbeidere og bidra til at denne norske publikasjonen ble noe av.

Poděkování

Autoři děkují pamětníkům, potomkům a příbuzným Noráků, kteří ochotně poskytli informace a materiály a nechali nahlédnout do rodinné paměti. Dále pak českým i norským kolegům, kteří s námi spolupracují s nadšením, dále pak Fondům EHP (tzv. Norským fondům), které podpořily výzkumy o Češích v Norsku za druhé světové války, a v neposlední řadě Velvyslanectví Norského království v Praze, v jehož sídle dne 2. září 2021 proběhlo setkání potomků a vernisáž výstavního projektu. Poděkování patří i vojenskému muzeu Rustkammeret v Trondheimu, které podpořilo vydání této publikace.

SENDT MOT NORD: tyve historier / POSLÁNI NA SEVER: 20 příběhů

Slovo velvyslance

„V roce 1992 dostalo norské velvyslanectví v Praze pozvání do Havlíčkova Brodu na setkání Čechů, kteří byli za války posláni do Norska na nucené práce. Byl jsem tehdy na velvyslanectví tajemníkem a se svou manželkou jsem se měl setkání zúčastnit. — O třinácti stech mladých Češích, kteří byli za války posláni na nucené práce do Norska, jsme toho věděli jen velmi málo. Tato svébytná kapitola norskoo-českých vztahů upadla u většiny lidí v zapomnění. — Večer v Havlíčkově Brodě byl pro nás nezapomenutelným setkáním s lidmi, kteří měli na Norsko silné vzpomínky. Několik z nich stále mluvilo dobře norsky. Pro mou manželku to bylo navíc setkání s lidmi, kteří byli okupanty donuceni budovat dodnes stojící opevnění na pobřeží, kde strávila dětství. — Samotní ‚Noráci‘ se bohužel nedožili doby, kdy nadšení jedinci na Karlově univerzitě začali tento důležitý fenomén zkoumat. S příběhem Noráků se můžeme nyní seznámit na výstavě i na webových stránkách. Na výzkumu se podílí i norští historici z univerzity v Trondheimu a velvyslanectví může nyní k tomuto dílu také trochu přispět. — Výstava se koná v roce, kdy si obě země připomínají sto let vzájemných diplomatických vztahů. Toto výročí nám dává příležitost zamyslet se nad četnými osobními pouty, v nichž se zrcadlí i dramatické události a zkoušky, které nám byly vnučeny vnějšími okolnostmi. Příběh Noráků toto jasně ukazuje.“

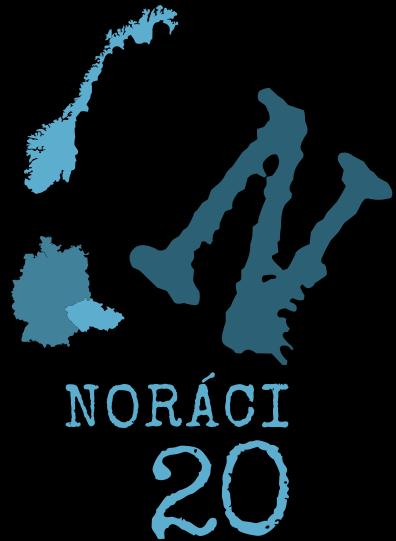
Ord fra ambassadøren

«I 1992 ble Den norske ambassaden i Praha invitert til Havlíčkův Brod, til et møte blant tsjekkiske menn som var på tvangsarbeid i Norge under krigen. Det ble bestemt at jeg, som da var ambassadesekretær ved ambassaden, skulle delta sammen med min ektefelle. — Vi hadde liten kunnskap om de 1300 unge tsjekkere som ble sendt på tvangsarbeid til Norge under krigen. Blant folk flest hadde dette særegne kapitlet i de norsk-tsjekkiske relasjoner gått i glemmeboken. — Kvelden i Havlíčkův Brod ble et uforglemmelig møte med menn som bar på sterke minner fra Norge, flere av dem snakket ennå godt norsk. For min ektefelle ble dette også et møte med menn som okkupantene hadde tvunget til å bygge festningsverk langs kysten i hennes barndoms trakter, festningsverk som står der den dag i dag. — «Norakene» selv fikk dessverre ikke oppleve det verdifulle arbeidet som nå gjøres av ildsjeler på Karlstuniversitetet. Nå løftes deres historie fram gjennom en utstilling og gjennom informative sider på internett. Norske historikere ved NTNU har deltatt. Ambassaden har også kunnet gi et lite bidrag. — Utstillingen vises samme år som våre to land kan se tilbake på 100 år med diplomatiske forbindelser. Dette jubileet har gitt anledning til å reflektere over de mange menneskelige bånd mellom oss, bånd som også speiler dramatiske hendelser og prøvelser påtvunget oss utenfra. Norakenes historie illustrerer dette.»

Robert Kvile,
Norges ambassadør til Tsjekkia, 2018–2022
velvyslanec Norského království v Praze
v letech 2018–2022

« På nattbordet hadde pappa et norsk flagg som han ofte viste fram for oss. Fra barndommen av følte jeg tilhørighet til både Norge og Tsjekkia. Når jeg nå leser dagbøkene hans, oppfatter jeg det annerledes. Jeg ser at han som tjueåring måtte være selvstendig og ta vare på seg selv siden han var så langt hjemmefra. Han må ha hatt hjemlengsel. Han er fortsatt en helt for meg, fordi han klarte seg så bra. »

„Táta měl v nočním stolku norskou vlaječku, často nám ji ukazoval. Už jako hodně malou mě z ní zkoušel. Od dětství jsem v sobě cítila, že Norsko patří vedle Česka k nám. Nyní, když čtu deníky znovu, tak to vnímám jinak. Vidím, že ve dvaceti se musel o sebe postarat, byl samostatný, byl daleko od domova. Muselo se mu moc stýskat. On to však zvládl. Stále je pro mě hrdina, že to dal a zvládl to dobře.“

Jarmila Kodýmová,
Datter til Josef Lébl tvangssendt til Trondheim
Dcera Josefa Lébla, nasazeného v Trondheimu

Kdo byli Noráci?

Během druhé světové války nacisté poslali více než půl milionu Čechů na tzv. nucené pracovní nasazení. Většina z nich se ocitla ve zbrojovkách a jiných továrnách v Německu, v okupovaném pohraničí nebo přímo v protektorátu. Některí však byli posláni i do dalších evropských zemí, například do Francie, Belgie či Řecka, další pracovali v zápolí východní fronty. Takřka zapomenutým příběhem zůstávalo donedávna nasazení českých dělníků v Norsku, kde se především podíleli na výstavbě pobřežních opevnění a strategických komunikací, mířících přes celé Norsko až daleko za polární kruh. Po válce se některí z nich stýkali a začali si říkat Noráci.

Poslání na sever: 20 příběhů

Publikace je souborem fotografických portrétů a vzpomínek nuceně nasazených Čechů v Norsku. Představeno je celkem 20 příběhů nuceně nasazených Čechů a jejich potomků, s nimiž autorský tým jednal a kteří poskytli materiály uchovávané mnoho desetiletí v soukromí rodiny. Stručné medailonky českých nasazených doplňuje výběr z dobových materiálů uchovaných v rodinách, zvláště pak výňatky z deníkových záznamů a písemně zachycených vzpomínek.

Do projektu byl přizván umělecký fotograf Vojtěch Vlk z Prahy, který během návštěv s potomky v České republice v letech 2001 až 2023 zachytí unikátní momenty, odrážející neopakovatelnou atmosféru rodinného vzpomínání, nostalgie, prolínání generačních zažitků a vědomí duchovní i fyzické kontinuity rodinné paměti. Publikace je rozšířeným vydáním dříve vydaného výstavního katalogu *Poslání na Sever: 15 příběhů*.

Spolupráce s rodinami přinesla výzkumu nový rozměr, když kromě poskytnutí jedinečných materiálů uchovávaných v rodinných pozůstatcích bylo možné sledovat odraz, jaký nucené pracovní nasazení v Norsku a doba války obecně zanechaly v rodinné paměti přes jednu i více generací. Tato jedinečná svědectví otevří novou kapitolu norské válečné historie zahraničních pracovníků, na které se dosud zapomíhalo.

Výzkum o nucené práci Čechů v Norsku

Publikace je součástí bilaterálního výzkumného a vzdělávacího projektu *Česko-severská memorabilia*, který je výsledkem spolupráce mezi oddělením skandinavistiky FF UK v Praze, Ústavem moderních dějin Humanitní fakulty a Ústavem didaktiky dějin Pedagogické fakulty Norské vědecko-technické univerzity v Trondheimu. Projekt je podporován Fondy EHP. — Poznatky z výzkumu byly zpřístupněny formou publikačních a výstavních výstupů a webových stránek (www.noraci.cz), určených široké veřejnosti. Stránky kromě základních informací obsahují databázi všech Čechů nuceně nasazených za druhé světové války v Norsku. — Projekt se zabývá využitím výsledků výzkumu pro objasnění tzv. šedých zón v dějinách norské okupace v rámci školní výuky i vzhledem k veřejnosti. V norských školách budou příběhy Čechů nuceně nasazených v Norsku využívány jak při výuce historických reálií, tak při výchově k demokracii a občanství. Tímto způsobem je projekt úzce propojen s rozsáhlým výzkumným tématem Šedé zóny v dějinách norské okupace.

Hvem var Noráci?

Under andre verdenskrig sendte nasjonalssocialistene mer enn en halv million tsjekkere til tvangsarbeid for den tyske krigsøkonomien. De fleste av dem ble plassert i våpenfabrikker og annen krigsrelatert industri i Tyskland, i Sudetenland eller i protektoratet Böhmen og Mähren. Noen ble også sendt til andre europeiske land, som Frankrike, Belgia og Hellas, mens etter andre arbeidet i de okkuperte sovjetiske områdene. Inntil nylig var tsjekkernes tvangsarbeid i Norge en nesten glemt historie. Disse deltok hovedsakelig i byggingen av kystfort og viktige veier, som strakte seg over hele landet til langt nord for polarsirkelen. Etter krigen organiserte de vennskapsmøter og begynte å kalles Noráci.

Sendt mot Nord: tyve fortellinger

Denne minnekatalogen er en samling av minner fra tsjekkere som ble tvangssendt til Norge. Den introduserer portrettene av etterkommerne med grunnleggende biografisk informasjon og inneholder fremfor alt korte biografier av tsjekkiske tvangsutskrevne som ble tvunget til å arbeide for de tyske okkupantene i Norge under andre verdenskrig. Bibliografiene er supplert med et utvalg av samtidsmateriale som er bevart hos familiene, spesielt utdrag fra dagboknotater og nedskrevne minner.

Vojtěch Vlk, en kunstnerisk fotograf fra Praha, ble invitert til å delta i forskningsprosjektet, og under sine besøk hos etterkommerne i Tsjekkia mellom 2001 og 2023 fanget han unike øyeblikk familieminner. Øyeblikkssbildene gjenspeiler den unike atmosfæren av nostalgi, generasjonserfaringer og bevisstheten om den åndelige og fysiske kontinuiteten i familieminnet. Boken er en utvidelse og skreddersydd utgave for et norsk publikum av utstillingskatalogen *Sendt nordover – 15 historier* publisert i Tsjekkia som en del av en vandreutstilling.

Samarbeidet med de tsjekkiske familiene ga forskningen en ny dimensjon, ved at det skaffet til veie unikt materiale som familiene har bevart blandt familiens arvesølv. Sporene som krigen og tvangsarbeidet i Norge har etterlatt seg i familienes minne, har overlevd flere generasjoner. Disse unike vitnesbyrdene åpner et nytt kapittel i Norges krigshistorie om fremmedarbeidere og de ekstraordinære relasjonene til dem som nå er glemt.

Forskning på det tsjekkiske tvangsarbeidet i Norge

Denne publikasjonen er en del av det bilaterale forsknings- og utdanningsprosjektet *Czech-Nordic Memorabilia*, som er et samarbeid mellom Institutt for skandinaviske studier ved Karlsuniversitet (FF, UK), Institutt for moderne samfunnshistorie (IMS, NTNU) og Institutt for lærerutdanning (ILU, NTNU), begge ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim. Prosjektet støttes med EØS-midler. – Resultatene av det realhistoriske forskningsprosjektet er publisert i flere bøker og utstillinger, samt i en tilgjengelig form på prosjektets nettside – <https://noraci.cz> – Prosjektet bruker forskningsresultatene til å formidle denne blindsonen i norsk okkupasjonshistorie overfor skole og samfunn. I skoleverket er de tsjekkiske tvangsarbeiderne historie i Norge godt egnet for didaktisk arbeid knyttet til demokratisk medborgerskap. På denne måten er prosjektet tett sammenbundet med forskningsnettverket *Gråsoner i norsk okkupasjonshistorie*.

Jaromír Šimr

Tvangssendt til Troms / Nasazen v Troms

« Tre år i arbeid i Norge og to år i militæret. Fem tapte år.»

„Tři roky na práci v Norsku a dva roky na vojně. Pět let ztraceného života.“

Jaromír Šimr (*21. 10. 1923) se narodil v malé hornické obci Sulkov v západních Čechách. V Plzni se vyučil elektromechanikem. — V listopadu 1942 byl pracovním úřadem v Plzni poslán na práci do Říše. Odjel do Berlína, kde se dozvěděl místo určení: Norsko. Se skupinou českých dělníků cestoval do Štětína, odkud pokračoval lodí do Oslo a vlakem do Trondheimu. Na palubě lodi *Riegel* se poté dostal do Narviku. Byl přidělen jako elektrikář k rakouské stavební firmě Stuag, která v pustině jižně od Narviku projektovala a stavěla železnici. Žil zde v tvrdých pracovních i životních podmínkách. Světnice v pracovním táboře byly tolík zamořené štěnicemi, že raději spálil matraci a spál pod dekou na podlaze. Strava většinou sestávala z konzerv, bez čerstvé zeleniny, ovoce nebo ryb. Za celou dobu se domů do protektorátu dostal jen dvakrát na krátký dovolenou. — V Norsku zůstal až do konce války a domů byl repatriován v září 1945. Po návratu byl povolán na vojnu, kde sloužil jako radiomechanik na kabelském letišti v Praze. Po propuštění do civilu pracoval v plzeňské Škodovce jako elektromontér. Podílel se na výstavbě elektráren v mnoha zemích, mj. ve Finsku, Indii, Jižní Americe a na Blízkém východě. Byl náruživým fotbalistou. — V roce 1950 se oženil s Jindřiškou Svobodovou. Postupně se jim narodily tři děti, Jaromír (1950), Karel (1953) a Jindřiška (1955). V 70. letech si postavili domek ve Štěnovicích u Plzně. Tam žije pan Šimr se svou manželkou dodnes. Je mu 99 let a až na obtíže s chozením je stále zdrav. Jeho potomci žijí na Plzeňsku a v Portugalsku.

Jaromír Šimr (* 21. oktober 1923) ble født i den lille gruvebyen Sulkov i det vestlige Böhmen. Han utdannet seg til elektromekaniker i Pilsen. — I november 1942 ble han sendt av arbeidskontoret for å arbeide i Det tredje riket. Han dro til Berlin, der han fikk vite hvor han skulle: Norge. Han reiste sammen med en gruppe tsjekkere til Stettin, deretter med båt til Oslo, og videre med tog til Trondheim. Deretter ble han fraktet med skipet „Rigel“ til Narvik. Der ble han sendt til et avsidesliggende område sør for Narvik, hos det østerrikske anleggsselskapet Stuag. Dette firmaet bygde jernbane. Han arbeidet som elektriker og bodde i en arbeidsleir, han opplevde tøffe arbeids- og leveforhold. Ifølge hans minner var soveplassene så infisert av veggedyr at han brente madrassen sin ogsov under et pledd på gulvet. Kostholdet besto av boksmat uten grønnsaker, frukt eller fisk. To ganger ble han sendt hjem til Protektoratet på korte permisjoner. — Han ble i Norge fram til kapitulasjonen og ble repatriert i september 1945. Da han kom tilbake, ble han utskrevet til militærtjeneste. Etter det arbeidet han på Škoda-fabrikken i Pilsen som elektromontør. Han deltok i bygging og drift av kraftverk i forskjellige land, blant annet i Finland, India, Sør-Amerika og Midtøsten. Han var en ivrig fotballspiller. — I 1950 giftet han seg med Jindřiška. På 1970-tallet bygde de et hus nær Pilsen. Šimr og hans kone bor der fortsatt i dag. — Han er i dag 99 år gammel og hans kone 92. Bortsett fra gangvansker er han frisk og ved god helse. Hans etterkommere bor i Pilsen og Portugal.

Rozhovor s Jaromírem Šimrem, žijícím pamětníkem nucené práce v Norsku

Kde jste byl v Norsku nasazen?

Byli jsme přímo na švédských hranicích. Tam jsme viděli každý den, když přijel vlak s železnou rudou. Tu pak vozili loděmi do Německa. Němci říkali, že tu rudu ze Švédska potřebovali. Sice železnou rudu sehnali i jinde v Evropě, ale tou neprostřelili tank. Bez té švédské by nemohli válčit.

Mohl byste popsat pracovní tábor?

Byla tam několik dřevěných baráků. Pro nás [Čechy], pro Nory, pro Rakušáky, kteří to projektovali a dohlíželi. Byly tam dílny, potom nějaká prádelna pro všechny, jídelna. Bylo to asi čtrnáct baráků. Bylo tam asi přes stovku lidí. Nejvíce nás tam bylo nás, Noráků. Oni na to dbali, abychom zůstali pohromadě. My jsme tam byli nestřežení. Bydleli jsem volně a nás nehlídali. Tam [byl také] jiný lágr ruských zajatců a ten hlídali. Tam v té pustině však nebylo kam utéct.

Víte, proč vybrali do Norska Čechy?

Oni speciálně vybírali lidi, kteří se tam můžou uplatnit, který tam budou potřebovat. Nejvíce tam bylo nás Čechů. Kdepak bylo v Evropě nejvíce specialistů, odborníků a lidí, kteří měli nějaké řemeslo? Kam člověk přišel, tam byli řemeslníci, kteří si drželi lidi a školili je. Když jsme tam přijeli, tak tam stály tři baráky a ty ostatní jsme museli přistavět. Já jsem měl zároveň s tím i práci jako elektrikář. Všude muselo být minimální osvětlení a tam, kde bydleli ti Rakušané, tak baráky měli nějakou tu zásuvku. Ti mohli mít totiž rádio a na to potřebovali zásuvku. My jsme mít rádio nemohli.

Stýkal jste se s nějakými Nory?

Náš soused vedle lágru byl Nor. Měl takový pozemek sto krát deset metrů a pěstoval brambory. Sedlák, který tam byl s rodinou, měl tam ženu a dvě holky. Jmenoval se Vík. Já si hlavně pamatuji jméno té nejmladší dcery. To byla Signa Vik. Ona taky šla trošku po mně. Ony ty holky tam moc neměly na výběr. Bud' si našly někoho doma, nebo se chtěly dostat do Evropy. Ony chtěly tam odtud pryč. Tam byl těžký život. Tak ony šly po těch cizincích, aby se dostaly odtamtud pryč.

Dostal jste se v době nasazení v Norsku domů?

Byl jsem dvakrát na dovolené. Cesta sem trvala čtrnáct dnů dolů a nazpět zase čtrnáct, a tak z toho byl týden tady doma u rodičů. Dva kamarádi se nevrátili a zůstali doma. Němci je pak honili, jednoho zavřeli do koncentračního tábora a jeden se skrýval u rodičů ve vybudované skrýši. Jeden byl Pešek a druhý Kára.

Setkával jste se s kamarády po návratu z Norska?

Po válce, když už jsme byli doma, tak jsme měli slezení my Češi v Praze. Sešlo se nás tam asi třetí, ale z toho našeho lágru a z mé skupiny tam byli jen dva. Ten sraz jsme měli v Praze, ale už nevím kdy. Muselo to být někdy, kdy už jsem byl po vojně doma. Sešlo se nás tam asi dvacet a řekli jsme si: „Budeme se scházet“.

Rozhovor ze dne 11. 1. 2022 u pamětníka v Sulkově
vedla Vendula V. Hingarová

Intervju med Šimr Jaromír, den siste kjente tsjekkiske tvangsarbeideren som er i live.

Hvor var De utplassert i Norge?

Vi var ved grensen til Sverige. Daglig så vi tog med jernmalm passere. Dette ble så fraktet med skip til Tyskland. Tyskerne sa at de trengte malmen fra Sverige. De kunne få jernmalm andre steder i Europa, men den var av dårligere kvalitet. De kunne ikke ha utkjempet krigen uten den svenske malmen.

De bodde i en arbeidsleir. Kan De beskrive den?

Det var bare noen få trebrakker i begynnelsen. Egne brakker for oss (tsjekkerne), for nordmennene og østerrikerne, som designet og overvåket utbyggingen av jernbanen. Det var verksteder, fellesvaskeri og en kantine. Det var omrent 14 brakker. Det var sikkert over hundre mennesker der. De fleste av oss var tsjekkere. Vi sørget for å holde oss sammen. Leiren var ubevoktet. Vi levde fritt, og de voktet oss ikke. Det var en annen leir med russiske fanger, og den ble bevoktet. Men det var ingen steder å flykte til i den ødemarken.

Hvorfor ble tsjekkerne utskrevet til Norge?

De valgte spesielt ut folk som kunne et yrke som det hadde behov for. De fleste av oss tsjekkere som var der, var for det meste fagfolk, eksperter og folk som kunne et yrke. Jeg jobbet som elektriker. Det skulle være minimalt med belysning i leiren, der østerrikerne bodde hadde brakkene en slags stikkontakt. De hadde kanskje en radio, og de trengte en stikkontakt til den. Vi fikk ikke ha radio.

Møtte De noen nordmenn der?

Leirens nabo var norsk. Han var bonde og bodde der med familien sin, han hadde en kone og to jenter (...) Han het Vik. Han hadde et jordstykke på 100×10 meter hvor han dyrket poteter. Jeg husker navnet på den yngste datteren, Signa Vik. Hun ble glad i meg. De hadde ikke så mange å velge i, jentene der. Enten fant de noen lokale, eller så ville de til Europa. De ville vakk. Livet var hardt der. Så de gikk etter utlendingene for å komme seg bort.

Kom De hjem under utplasseringen i Norge, eller fikk De permisjon?

Jeg hadde permisjon to ganger. Turen ned hit tok 14 dager og turen tilbake igjen tok også 14 dager. Bare en uke av permisjonen var her hjemme hos foreldrene mine. To kamerater reiste ikke tilbake og ble igjen hjemme. Tyskerne jaktet på dem, den ene ble satt i koncentrasjonsleir og den andre gjemte seg hos foreldrene sine på et skjulested de hadde bygget. Den ene var Pešek og den andre var Kára.

Møtte De vennene dine etter at dere kom tilbake fra Norge?

Etter krigen, da vi var hjemme igjen, hadde vi tsjekkere sammenkomster i Praha. Vi var omrent 30 personer som møttes, men det var bare to av oss fra leiren vår og fra min gruppe. Vi hadde gjenforeningen i Praha, jeg kan ikke huske når det var. Det må ha vært en gang, jeg var ferdig med vernepliktstjenesten. Vi var omrent 20 stykker der, og vi sa: Vi skal møtes igjen'.

Intervjuet ble foretatt 11. januar 2022 i hans hjem, Sulhov, av Vendula V. Hingarová

Jaroslav Malý

Tvangssendt til Narvik / nasazen v Narviku

Renata Poláková, barnebarn, Praha / Renata Poláková, vnučka, Praha
Robert Novotný, barnebarn, Praha / Robert Novotný, vnuček, Praha

«I oppveksten hadde vi bare den ‚norske‘ bestemoren, de andre besteforeldrene våre døde før vi ble født. Men hun kompenserte for de andre ved måten hun var hengiven overfor oss alle på. Hun var ikke bare populær i familien vår, men også blant vennene våre. Hun var en utmerket og engasjerende historieforteller, og hun var veldig morsom. Selv om hun hadde lært seg perfekt tsjekkisk, kunne hun av og til snike inn et ord som var morsomt, noe som gjorde historiene hennes enda mer sjærmerende.»

„My jsme měli jenom tuhle ‚norskou‘ babičku, ostatní prarodiče nám umřeli dřív, než jsme se narodili. Ale vynahradila nám to tím, jak se nám všem věnovala. Byla oblíbená nejen v naší rodině, ale i mezi našimi kamarády. Byla totiž výborná a poutavá vypravěčka a byla velmi vtipná. I když se naučila perfektně česky, občas se jí do češtiny vloudilo nějaké slovíčko, které působilo legračně, což dodávalo jejímu vyprávění ještě větší šarm.“

Jaroslav Malý (*1922 – †1971) se narodil v Trenčíně na Slovensku. Vyrůstal v malé vesnici Nemšová. Později, když byl jeho otec přeložen do Bratislavu, navštěvoval tamní reálné gymnázium. V roce 1939 musel jeho otec jako příslušník protektorátu opustit Slovenský stát a byl přeložen do Prahy. V Praze Jaroslav odmaturoval na obchodní akademii. V srpnu 1942 pracoval ve službách firmy Fatra. V listopadu však obdržel povolání k totálnímu nasazení do Říše. Ocitl se jako pomocný dělník v Harstadu u firmy Herman Schaffer. Po půl roce byl pro dobrou znalost němčiny přeložen do ústředí Organizace Todt v Narviku jako tlumočník a pomocná kancelářská síla. Byl vásnivým fotografem. Během roku 1944 se dostal i na různá staveniště v oblasti Troms a Finnmark, kde pro potřeby OT vyhotovoval fotografické snímky zahraničních pracovníků. V Narviku si našel známost, Norku Ellen Romsloe (nar. 22. 7. 1920 v Narviku), se kterou se ihned po skončení války (19. 5. 1945) oženil. Na podzim 1945 se jim narodila dcera. — Jaroslav byl v září 1945 repatriován do Československa. Nastoupil do Spolku pro chemickou a hutní výrobu. Po dvou letech byl díky znalosti jazyka vyslan jako praktikant do Švédska. Tam za ním přijela i manželka s dcerkou (která však v pouhých třech letech zemřela). V roce 1949 byl povolán k výkonu vojenské služby zpět do vlasti, kam se vrátil i s manželkou. V roce 1950 se jim narodila dvojčata Ivo (1950) a Karin (1950). V rámci monopolizace zahraničního obchodu byl přeložen do firmy Chemapol. Žil s rodinou v Praze. I přes četné snahy nikdy nemohli společně odjet do Norska navštívit rodinu. Zemřel nečekaně v roce 1971. Jeho norská manželka se po Jaroslavově smrti chtěla s dětmi odstěhovat do Norska, ale komunistické úřady ji nevydaly potřebný souhlas. Žila poté v Praze až do své smrti v roce 2013. Jejich potomci žijí dodnes v Praze.

Jaroslav Malý (*1922 – †1971) ble født i Trencin, vest i Slovakia. Han vokste opp i den lille landsbyen Nemsova. Senere, da faren ble forflyttet til Bratislava, gikk han på realgymnaset og besto oppgangsprøven til handelshøyskolen. I 1939 måtte faren forlate den slovakiske staten fordi han var borger av Protektoratet Böhmen og Mähren og ble derfor forflyttet til Praha. I Praha fullførte Jaroslav studiene og ble utsesaminert fra handelshøyskolen. I august 1942 ble han ansatt i bedriften Fatra. I november ble han tvangsinnskalt til tvangsarbeid for Det Tyske riket. Organisasjon Todt sendte han som arbeider til Harstad hos det tyske firmaet Herman Schaffer. Etter et halvt år ble han på grunn av sine gode tyskkunnskaper forflyttet til Organisasjon Todts hovedkvarter i Narvik som tolk og kontorassistent. Han var en ivrig fotograf. I løpet av 1944 reiste han til ulike byggeplasser i Troms og Finnmark, der han fotograferte utenlandske arbeidere for Organisasjon Todt, blant annet polske og tsjekkiske. Han fungerte som tolk og som bindeledd mellom de spredte tsjekkiske arbeiderne i Nord-Norge. I Narvik fikk han en norsk kjæreste, Ellen Romsloe (født 22. juli 1920 i Narvik), som han giftet seg med 19. mai 1945. Høsten 1945 fikk de en datter. — Jaroslav ble repatriert til Tsjekkoslovakia i september 1945, mens hans gravide kone ble igjen i Narvik. Han begynte i Selskapet for kjemisk og metallurgisk produksjon. Etter to år ble han sendt til Sverige som praktikant takket være sine språkkunnskaper. Hans kone og datter (som døde da hun var tre år gammel) flyttet dit. I 1949 ble han kalt tilbake til hjemlandet for militærtjeneste, og vendte da tilbake sammen med sin kone. I 1950 ble tvillingene Ivo og Karin født. Familien bodde sammen med familien i Praha. Til tross for mange anstrengelser kunne familien aldri reise sammen til Norge for å besøke familien. — Han døde uventet i 1971. Ellen fikk ikke lov til å flytte til Norge med barna - på grunn av deres tsjekkoslovakiske statsborgerskap. Hun bodde i Praha til hun døde i 2013.

Jaroslav Malýs fotografiske materiale er bevart. Det inneholder mer enn 500 fotografier, inkludert negativer fra Nord-Norge under krigen.

Po Jaroslavu Malém se dochovala fotografická pozůstalost, která obsahuje více jak 500 snímků, vč. negativů z válečného Norska.

Zdeněk Opl

Tvangssendt til Trondheim, Brettingen og Hattfjelldal / Nasazen v Trondheimu, Brettingenu a Hattfjelldalu

Martin Opl, sønn, Praha / Martin Opl, syn, Praha

Jan Opl, sønn, Chlouдов, Nord Tsjekkia / Jan Opl, syn, Chloudov u Železného Brodu

«Pappa fortalte oss aldri om oppholdet i Norge. Han ville nok ikke ødelegge barndommen vår med hendelser fra krigen og sine egne erfaringer som tvangsarbeider. Ingen av foreldrene våre hadde det lett i ungdommen, og prøvde nok å skåne oss fra alt det ,onde'.»

„Táta nám o svém pobytu v Norsku nikdy nevyprávěl. Zřejmě nám nechtěl vzpomínkami na válečné události a vlastními zážitky z nasazení kazit dětství. Ani jeden z rodičů to v mládí neměl snadné, a tak se nás snažili ochránit od všeho „zlého“.“

Zdeněk Opl (*1922 – †1987) se narodil v Praze. Jeho matka zemřela několik dní po porodu, a proto byl do dvou let v péči matčiných sester. Rodinu navíc postihla hospodářská krize. — Na nucenou práci v Říši byl povolán v listopadu 1942. Po příjezdu do Berlína ho vyslali do Norska, kde byl přidělen do Trondheimu k firmě Sager und Woerner. Od prosince 1942 zde pracoval na stavbě ponorkového doku Dora I. Po několika týdnech byl ze zdravotních důvodů přesunut na fyzicky méně náročnou práci do pracovního tábora Strinda na okraji města a později do tábora u pevnosti Brettingen. V roce 1944 byl přemístěn do pracovního tábora v osadě Hattfjelldal ve vnitrozemí blízko švédské hranice. Zde Němci připravovali stavbu továrny na dřevoplynové topivo. Pan Opl se, stejně jako desítky dalších, pokusil o útěk do neutrálního Švédska. Plán se nezdářil, Němci se však naštěstí o jeho pokusu nedozvěděli. V důsledku fyzicky náročné práce a mrazů, které dosahovaly až -42 °C, trpěl řadou zdravotních problémů a v listopadu roku 1944 byl poslán domů na zdravotní dovolenou. Do Norska se již nevrátil a dále pracoval u Berlína. Na začátku roku 1945 se mu s úřady Organizace Todt podařilo vyjednat propuštění ze zdravotních důvodů. — Zdravotními problémy trpěl i po válce, přesto pracoval na různých pozicích až do odchodu do důchodu v roce 1983. V roce 1954 se oženil s Martou Martínkovou, z manželství se narodili synové Jan a Martin. Realizoval se ve společenském životě, hrál a režíroval ochotnické divadlo, dělal redaktora v místním zpravodaji. Důchodu si však příliš neužil, zemřel na podzim r. 1987. — O průběhu totálního nasazení s rodinou nehovořil. Pro místní kroniku však v roce 1952 sepsal třicet stran paměti. Kronika sice byla později skartována, strojopis paměti však zůstal uchován v rodinné pozůstalosti.

Zdeněk Opl (*1922 – †1987) ble født i Praha. Moren døde få dager etter fødselen. Fram til han var to år ble han tatt hånd om av morens søstre. Familien ble hardt rammet av den økonomiske krisen på 1930-tallet. — Opl ble innkalt til arbeidstjeneste for Det tyske riket i november 1942. Etter ankomsten i Berlin ble han sendt videre til Norge. I Trondheim ble han satt til å jobbe for det tyske firmaet Sager & Woerner. Fra desember 1942 jobbet han med byggingen av ubåtbunkeren Dora. Etter noen uker ble han, av helsemessige årsaker, overført til en mindre fysisk krevende jobb, først ved Strinda arbeidsleir i Trondheim, senere ble han overført til en arbeidsleir ved Brettingen først ved innløpet til Trondheimsfjorden. I 1944 ble han overført til en arbeidsleir i Hattfjelldal i Nordland, hvor tyskerne forberedte oppbyggingen av en vedgass-fabrikk. Gass utvunnet av ved skulle brukes som drivstoff (knott). I likhet med mange andre tsjekkiske tvangsarbeidere prøvde Opl å flykte til det nøytrale Sverige. Flukt forsøket var mislykket, men ble heldigvis ikke oppdaget av tyskerne. På grunn av streng kulde og hardt fysisk arbeid ble Opl syk. I november 1944 ble han sent hjem til Protektoratet på sykepermisjon. Etter permisjonen fortsatte han å jobbe for Organisasjon Todt i nærheten av Berlin. Tidlig i 1945 ble han dimittert på grunn av helseproblemene. — Opl hadde helseproblemer resten av livet, men sto i arbeid til 1983. Han giftet seg med Marta Martíková, sammen fikk de sønnene Jan og Martin. Zdeněk Opl døde i 1987. — Opl fortalte ikke familien om livet som tvangsarbeider. I 1952 skrev han en 30 sider lang beretning om tvangsarbeidet i en bygdebok. Boken ble makulert under kommunistregimet, men familien sitter på en kopi av manuset.

ru nejlehčí a museli jsme hodně pospíchat.
 rpna, dne 11. jsme byl předvolán na Frontführung
 em služebně přeložen na nové pracoviště, lágr Bret-
 alit a ve 12.00 hod. jsem byl v přístavu, kde čekal
 un, který sem každého týdne jezdil pro zásoby potra-
 na nové působiště, vzdálené asi 100 km od Trnjemu
 ři. Příjemné překvapení, když jsem se tu setkal s
 odřan, který dělal zásobovatele tohoto lágru. Jeli
 odiny trondjemske zátokou, mnoho si vyprávěli a
 to co mne čeká. Brettingen je poostrov, nedaleko
 ně taková brána od moře do zátoky trondjemske.
 odářským dvorem. Veškeré obyvatelstvo odtud bylo
 věno několik lágrových baráků a stavěli se tu
 Měli jsme tu králíky, slepice, koně, docela i býka.
 sme byli čtyři. Dva Poláci, já a Karel. Oba Češi
 chyni a Poláci jako uklízeči světnic. Pohled na
 ká skály, mořský příliv a odliv to všechno působi-
 a romantistěji, než předchozí pracoviště. S karlem
 týden vždy ve středu do Trondjemu pro zásoby malým
 jaký mne přivzel. Vraceli jsme se až v Pátek. Byl
 kný. Světnici měli jsme v selském stavení všichni
 doucím lágru byl Geisert, jehož jsme znali
 u a který byl velmi slušný. Na operaci
 em 80 lidí, 20 Němců a z-
 jatecký tábor s 60 srbsk-
 ali jsme s Karlem Hirsch-
 dní chvíle. Karel byl vý-
 führera, který ho opal cí-
 mce a tak se nám nejhůř
 o 1100 zatčených Norů z
 státních úřadech, kteří
 ěmecku. V Norsku byly něj
 ala na severu Norska něme-
 Quisling jel paxtantech i
 olševismu. Snad na základ
 oby munice, ručních granát
 příslušníky OT v zacháze-
 h Trondjemu, který jsme vž-
 ren, skladiště OT atd. jsme
 rty vojska s děly, tanky a
 čest, že už přihorívá. nad
 y ohromné, prostorné bunkry.
 ie. Velmi často v noci byl
 y. Po moři byly taženy terč
 třelování světelných raket
 řinesl nám na nás poostrov
 štovými smrštěmi a větrem,
 rozběsnit. Přijížděl jednou
 Vichřice jím mrštila o úske
 lízko břehu a tak 60 Srbů je
 začátku nepověděl, že celý
 přímo od něho vedlo příkře,
 chtěl zaznamenat jednu spis

„Psal se rok 1942. Podzimní dny a vítr ze strnišť roznášel po naší zemi divné zvěsti. Nejprve to byly zprávy, jimž se příliš nevěřilo, později pak náznaky, které vyústily v jistotu. Totální nasazení. To byla slova, která příliš netěšila a o kterých se zdálo i v noci ve cloně různých dohadů. Rozluštění na sebe dlouho čekat nenechalo. V říjnu stejného roku každý mladý muž ročníku 1922 a 1921 dostal milé pozvání. Bylo to pozvání k odvodu a lékařské prohlídce. Prohlídce, u které většina prošla s diagnózou ‚schopen‘. Byli jsme tenkrát veselí. Ne proto, že jsme sli vstříc nepříliš svůdné budoucnosti. Byl to spíš šibeniční humor, projev hrdinství a nebojácnosti před čímkoliv, co bude následovat, přestože v každém snad z nás byla malá dušička a přání: vyklouznout. Za chvíli jsme pak drželi v ruce listinu, která tučným písmem v záhlaví hlásala: Nejde-li práce za tebou, jdi ty za ní! Přesné instrukce a doba odjezdu a nakonec pro Němce příznačná douška: Závaznost tohoto příkazu platí i v případě odmítnutí podpisu“. — Na pražském Hlavním nádraží bylo 7. listopadu večer rušno. Sjeli jsme se z celého okolí. Těsně před půlnocí za mávání všech těch, kteří se sem přišli s námi rozloučit, rozhýbal se vlak z nádraží. Dokud jsme byli na nám drahé půdě, snášel každý všechno to, co se sbíhalo jako filmové představení, celkem dobře. Ve chvíli však, kdy se vlak rozhýbal, nastal přelom, každý cítil přeci jen nebezpečí, nejistotu budoucnosti. A na tuto chvíli nelze zapomenout. Okna vlaku byla obsypána a z nich jako jedním hlasem hromovým přímo dunělo do pražských ulic bez ustání za sebou: ‚Ať žije Praha!‘ Byl to chorál loučení, ve kterém však znělo také něco výhrusného. A červené lampičky nádražáků kynoucí nám na cestu byly to poslední na cestě z Prahy do neznáma. Všechno další pohltila tma, únava a klímání ve vagonech svištících po kolejích k severu Čech a dále přes Drážďany k Berlínu.“

«Året var 1942. Det var høst og vinden bærer rare rykter rundt om i landet vårt. Først var det nyheter man ikke kunne tro, så fikk man visshet om at det var sant. Total arbeidsinnsats. Det var et fremmed ord som man ikke likte, som man tok med seg inn i drømmene om natten. Det tok ikke lang tid før vi fikk visshet. I oktober samme år fikk alle menn fra kullene 1922 og 1921 en høflig invitasjon til en legeundersøkelse. De fleste ble stemplet som ‚skikket‘ for pliktarbeid. Vi var lettet, men ikke fordi vi var på vei mot en glamorøs framtid. Det var mer galgenhumor, en oppvisning i heltemot og fryktløshet for hva som ventet oss. Selv om vi nok alle gikk med et håp om å slippe unna. Etter en stund mottok vi et brev med overskriften: ‚hvis arbeidet ikke kommer til deg, må du dra til arbeidet!‘ Brevet inneholdt også nøyaktig tid for avreise og til slutt, typisk tyskerne, ‚denne orden er bindende, selv om mottaker nekter‘. — Kvelden 7. november var det travelt på Praha sentralstasjon. Vi kom fra hele landet. Rett før midnatt, mens alle som hadde kommet for å vinke farvel, satte toget seg i bevegelse ut fra perrongen. Mens vi var sammen med våre kjære gikk avskjedsscenen ganske bra, som om det skulle vært på film. Vendepunktet kom da toget ble satt i bevegelse. Alle følte på fare og uro for hva fremtiden ville bringe. Jeg glemmer aldri dette øyeblikket. Ut av togvinduene ropte vi ‚Lenge leve Praha‘. Det var som en avskjedssang med en truende undertone. Konduktørene holdt opp sine røde lys som en hilsen på reisen fra Praha til det ukjente. Mens togvognene suste over skinnene nordover gjennom Böhmen via Dresden til Berlin, ble alt fortært av mørke, utmattethet og støyen fra viftene i togkupeen.»

Josef Knap

Tvangssendt til Finnmark, Troms og Nordland / Nasazen v krajích Finnmark, Troms a Nordland

Josef Knap, sønn, Vrdy vest for Praha / Josef Knap, syn, Vrdy u Čáslavi
Hana Knapová, barnebarn, Vrdy / Hana Knapová, vnučka, Vrdy

«Pappas motto var ‚om arbeidet ikke kommer til deg, må du selv oppsøke det’. Hvis tyskerne forsto at du kunne arbeide lot de deg være i fred og de sluttet å overvåke deg. På sine eldre dager fortalte han mye om sine opplevelser i utlandet da han selv var i tjueåra, langt fra sine kjære. Han deltok alltid på vennskapssamlingene i Havlíčkův Brod for å møte kammeratene fra tvangsarbeidstida i Norge.»

„Tatínkovo motto bylo: ‚Když práce nepřichází k tobě, jdi za ní sám. Pokud jsi ukázal Němci, že umíš dělat, pak měl klid a nikdo už si tě nevšímal.’ Ve stáří stále vzpomínal a vyprávěl, co prožil ve svých dvaceti letech v cizině daleko od svých nejbližších. Žádné setkání se svými kamarády z Norska v Havlíčkově Brodě nevynechal.“

Josef Knap (*1922 – †2010) se narodil ve Vrdech u Čáslavi. Ve dvanácti letech mu zemřel otec a matka ho dala do učení na truhláře. Po vyučení nastoupil do truhlářské dílny v Humpolci, kvůli zhorskujícímu se zdravotnímu stavu matky ale změnil práci blíže svému bydlišti. Matka zemřela v roce 1941. O rok později, v listopadu 1942, byl povolán na práce do Říše. — V tranzitním táboře v Berlíně ho zařadili k Organizaci Todt a vyslali do nejsevernejší části Norska, do kraje Finnmark. Cesta trvala skoro tři měsíce, s řadou čekání, například v Trondheimu. Dále na sever se plavil lodí podél norského pobřeží přes Narvik, Nordreisu a Alta. — Spolu s dvacítou dalších Čechů se dostal k německé firmě Otto Conrad A. G., která stavěla silnice v okolí Alta, Hammerfestu a Nordreisy. Ve srovnání s ostatními nuceně nasazenými byli neustále přemístováni na různá pracoviště, většinou na malá a odlehlá. Nejdéle zůstali v Sappenu, Okselvu a Repparfjordu. V posledním roce je firma přesunula do Lønsdal v kraji Nordland. — V roce 1944 odjel na měsíční dovolenou domů. Do Norska se vrátil nechťel, nepodařilo se mu však vyjednat odškodnění ani propuštění. Naopak poté, co se jeho bratr dopustil vážného přestupku, musel okamžitě nastoupit cestu zpět. Domů se vrátil až tři měsíce po skončení války, neboť musel dlouho čekat na repatriaci. — Po návratu se oženil s Věrou Kmoníčkovou, se kterou vychovali dcera Věra a syn Josefa. Chtěl si založit vlastní truhlářskou živnost, nedostal však povolení, a začal proto hospodařit v zemědělství. Po nástupu komunismu však o své hospodářství přišel a poté až do důchodu pracoval jako truhlář. — Z první části pobytu Josefa Knapa v Norsku se zachoval deník, v devadesátých letech pak ještě sepsal rukopisné poznámky. Pozůstalost, kterou uchovává jeho syn, obsahuje bohatou sbírku dobových materiálů, pohlednic a různých artefaktů, mezi nimi i laponské kožené papuče.

Josef Knap (*1922 – †2014) ble født i landsbyen Vrdy. Faren døde da Knap var 12 år. Han gikk i tømmerlære og fikk etter læretiden arbeid ved et snekkerverksted i Humpolec, men fikk seg jobb nærmere hjemstedet på grunn av morens dårlige helse. I november 1942, ett år etter morens død, ble han sendt til arbeidstjeneste for Det tyske riket. Fra Organisasjon Todts transittleir utenfor Berlin ble han sendt til Finnmark. Den lange reisen tok over tre måneder med lange stopp både i Oslo og Trondheim. Fra Trondheim fulgte en båttur langs norskekysten med stopp innom Narvik og Nordreisa før han til slutt ankom Alta. — Sammen med tjue andre tsjekkere arbeidet han for det tyske firmaet Otto Conrad A.G. som bygde veier i området rundt Alta, Hammerfest og Nordreisa. Ettersom de drev med veibygging forflyttet de seg stadig til nye arbeidssteder, hovedsakelig små, avsidesliggende plasser. De lengste oppholdene hadde Knap og de andre tvangsarbeiderne i Sappen i Reisadalen, Okselva ved Skibotn og Repparfjord. I 1944 ble firmaet flyttet til Lønsdal i Nordland. — I 1944 var han hjemme i Protektoratet på en måneds permisjon. Han ønsket ikke å returnere til Norge, men klarte verken å forhandle seg fram til utsatt tilbakereise eller å bli dimittert. Tvert imot, fordi broren hadde begått et alvorlig lovbrudd, måtte han umiddelbart dra tilbake til Norge. Da krigen var slutt måtte Knap og mange andre tsjekkiske tvangsarbeidere vente på hjemtransport i tre måneder. — En dagbok fra Knaps første tid i Norge er bevart. På nittitallet skrev han også enkle notater om oppholdet i Norge. Sønnen Josef sitter på en rik samling av minnemateriale fra farens opphold i Norge som består av postkort, artefakter og forskjellige gjenstander – blant annet et par samiske skaller (vinterfottøy).

„Dvacátého října 1942 jsem dostal pozvánku na úřad práce do Čáslavi. Bylo nám oznámeno, že kdo se nedostaví, zavřou ho. Ráno 30. října jsme odjízděli s Josefem Truksou ze Skovic vlakem do Čáslavi, poté do Kolína a z Kolína do Prahy. Nikdo jsme nevěděli, kam jedeme. Cestou přistupovali další kluci. Celkem nás bylo asi sto. Všude byl nárek. V Praze nás kontrolovali a křičeli na nás. Potom jsme jeli do Berlína, kam jsme dorazili kolem osmé hodiny. Z nádraží nás odvedli do oploceného tábora (Schlachtensee), kde nás ubytovali, v jedné místnosti nás bylo 24. Druhý den nás fotografovali a dostali jsme na krk plechová čísla. — Ráno 6. listopadu přišli Němci, přečetli deset jmen a odvedli je. Nás tam nechali stát v dešti. Bylo nás asi padesát. Odvedli nás na nádraží a jeli jsme přes Štětín do Falkenburgu. Bylo deset hodin večer. Vedle nádraží stála bývalá prodejna a tam jsme přespali. Druhý den ráno jsme jeli malým vláčkem. Potom jsme šli pěšky do přístavu a jeli jsme velkou lodí *Urundi* do Osla. Z Osla nás pak převezli do Trondheimu. Tam jsme slavili Vánoce 1942. — Z Trondheimu jsme odpluli 6. ledna 1943 a o pět dní později jsme zakotvili ve městě Bodø. Stáli jsme hodně daleko od břehu. Viděli jsme tu první polární záři. Nazítrí, v pět hodin ráno dne 12. ledna, jsme pokračovali dále a za hodinu jsme dorazili do přístavu Leinesfjord. Pluli jsme kolem ostrovů Lofot. Ráno jsme vstávali v osm hodin a čekali, až naši loď pustí do Narviku. Bylo tam hodně potopených lodí. Potom jsme jeli do lágru autobusem asi šest kilometrů. Adresa byla: Narvik. OT-Mann Josef Knap, Feldpost No 30034 H. — Sedmnáctého ledna jsme nasedli na loď *Wanga* a pluli do Alty (bylo nás 85 Čechů). Přijeli jsme do přístavu Tromsø a pokračovali do Nordreisy, odkud nás nákladní auta odvezla na finské hranice do osady Sappen.“

«Den 20 oktober fikk jeg innkalling til arbeidskontoret i Čáslav. De som ikke møtte opp, ville bli arrestert. Om morgen 30. oktober tok jeg toget fra landsbyen Skovice til Praha sammen med Josefem Truksou. Ingen av oss visste hvor vi skulle. Underveis kom det flere gutter på toget. Til slutt var det om lag ett hundre av oss. I Praha ble vi kontrollert, de ropte og skrek til oss. Så dro vi til Berlin, som vi ankom i åttetida. De fulgte oss fra stasjonen til en innngjerdet leir (Schlachtensee), hvor vi ble innkvartert – vi var 24 mann på hvert rom. Neste dag ble vi fotografert, så fikk vi en identifikasjonsbrikke rundt halsen. — På morgen 6. november kom tyskerne og ropte opp ti personer, som de så førte bort. De lot oss stå i regnet. Det var omtrent femti av oss. Så førte de oss til stasjonen, toget gikk via Falkenborg til Stettin. Vi overnattet i en tom butikk som lå rett ved togstasjonen i Stettin. Neste morgen tok vi et lite tog gjennom en skog. Så gikk vi til havnen og om bord på en stor båt som het „Urundi“, båten tok oss til Oslo før vi ble fraktet videre til Trondheim. Julen 1942 ble feiret i Trondheim. — 6. januar seilte vi fra Trondheim, fem dager senere anket vi opp i Bodø. Der så vi nordlys for første gang. Klokken fem neste morgen seilte vi videre til Leinesfjorden, før vi seilte videre til Narvik dagen etter. Vi så mange ødelagte skip på seilasen. Leiren lå omtrent seks kilometer utenfor Narvik. Min adresse var: Narvik. OT-Mann Josef Knap, Feldpost No 30034 H. — 17. januar gikk vi ombord på skipet „Wanga“ som tok oss via Tromsø til Nordreisa. Deretter ble vi fraktet på lastebiler til Sappen ved grensa mot Finland.»

Karel Novotný

Tvangssendt til Dresden (Tyskland), Brjansk (Sovjetunionen) og Mo i Rana /
Nucené nasazen v Dráždanech, Brjansku (Rusko) a v Mo i Raně (Norsko)

Zdeňka Krejčířková, datter, Valtice / Zdeňka Krejčířková, dcera, Valtice
Miroslava Kotíková, datter, Kobylí / Miroslava Kotíková, dcera, Kobylí

«Jeg er interessert i å lære så mye som mulig om min fars opphold i Skandinavia. Han var utplassert i Norge og rømte til Sverige. Jeg har bestemt meg for å bearbeide historien hans for mine barn og barnebarn. Pappa døde da han var 48 år gammel, og han ble aldri kjent med barnebarna sine.»

„Mám zájem o pobytu mého otce ve Skandinávii dovědět se co možná nejvíce. Byl nasazen v Norsku a utekl do Švédska. Rozhodla jsem se jeho příběh zpracovat pro moje děti a vnuky. Tatínek zemřel ve 48 letech a svoje vnuky nepoznal.“

Karel Novotný (*1923 – †1971) se narodil v Kobylí na Moravě. Po vyučení strojníkem v roce 1940 byl jako sedmnáctiletý pracovním úřadem vyslan na práci do Říše. Od roku 1940 do 1942 byl zařazen u firmy Funke & Co z Drážďan, která stavěla dálnici do Salcburku. Poté ho poslali do oblasti Brjanska v Rusku na úpravu železnice. Zde byl již veden jako pracovník Todtovy organizace. V červenci 1943 byl převezen na práce do středního Norska, kde v okolí Fauske firma Funke & Co stavěla úsek severní železnice. — Pracovní i životní podmínky byly značně náročné. Dne 5. 12. 1944 spolu s deseti Čechy utekl z pracoviště do Švédska. Podle jeho vyprávění byl přechod v horách velmi namáhavý, při dlouhé cestě v náročném terénu trpěli zimou a hladem. Ve Švédsku byl zaměstnán v dolech. Přihlásil se jako dobrovolník do československé zahraniční armády v Británii, vzhledem ke sporadickému spojení mezi Švédskem a Británií ale ve Švédsku zůstal až do konce války. Domů se mohl vrátit až na podzim 1945. — V letech 1946–1948 plnil vojenskou základní službu. Poté pracoval na údržbě vlaků. Když na pracovišti došlo k explozi kotle lokomotivy, byl z údajné sabotáže obviněn i Karel Novotný. Celá akce měla údajně zdiskreditovat osoby, které se v době druhé světové války ocitly na Západě. Po nástupu prezidenta Zápotockého byl v rámci amnestie propuštěn, zprvu ovšem musel pracovat v uranových dolech v Jáchymově a teprve po částečném uvolnění politických poměrů mohl získat zaměstnání jako montér hromosvodů v Brně. Zemřel v roce 1971 ve 48 letech. — Po válce se oženil se Zdenkou Českovou. V manželství vychovali dvě dcery, Zdeňku a Miroslavu, které žijí v Kobylí.

Karel Novotný (*1923 – † 1971) ble født i Kobylí i Mähren. Etter å ha blitt utdannet maskinist i 1940, ble han i en alder av 17 år utskrevet til twangsarbeid for Det tredje riket. Fra 1940 til 1942 jobbet han for det tyske firmaet Funke & Co i Dresden-Freital med bygging av motorveien til Salzburg. Så ble han sendt et halvt år til Brjansk-regionen i Sovjetunionen for ombygging av jernbanen der. Her jobbet han for Organisasjon Todt. I løpet av juli 1943 ble han overført til Mo i Rana hvor Funke & Co skulle bygge jernbanestrekningen mot Fauske. — Arbeids- og leveforholdene var svært vanskelige. Den 5. desember 1944 flyktet han sammen med ti tsjekkere til Sverige. Ifølge hans historie var kryssingen av fjellene svært vanskelig, de led også av sult. I Sverige jobbet han som gruvearbeider. Han meldte seg frivillig til den tsjekkoslovakiske eksilhæren i Storbritannia, men ble i Sverige til krigens slutt. Han vendte hjem høsten 1945. — Mellom 1946 og 1948 avtjente han sin militære verneplikt. Etter det arbeidet han med togvedlikehold. En lokomotivkjede eksploderte på arbeidsplassen hans. Karel Novotny ble anklaget for påstått sabotasje mot det kommunistiske regimet, da aksjonen angivelig skulle diskreditere dem som hadde hatt kontakt med Vesten under andre verdenskrig. — Han fikk amnesti etter at president Antonín Zápotocký i 1953 tiltrådte, og arbeidet i urangruvene i Jáchymov og senere som llynavleidermontør i Brno. Han døde i 1971, 48 år gammel. — Etter krigen giftet han seg med Zdenka Česková, de fikk to døtre, Zdeňka og Miroslava. Døtrene hans bor fortsatt i Kobylí.

REPATRIACE

Kapitola světových akcích probíhala v Německu v květnu 1990 a byla srovnatelná s repatriacemi a dojížděním delfinů, kteří se v prvních letech vydali na moře. Spojenec začal výstavu s účelem informovat o deklauze na instrukce. Speciálně zde bylo možné vidět fotografie lidí, kteří mohly být vystaveny riziku. Povídka repatriace však znamenala nutnost organizačního a logistického využití všech dostupných prostředků. Přesněji řečeno, aby se jednalo o dočasného usídlení. Nucené usídlení však v rozmanitosti stalo důležitou součástí, zejména koncentračních tábora.

Na výstavě byly také vystaveny dokumenty, které naznačují, že repatriace byla významnou součástí historie České republiky. Výstava je určena pro všechny, kteří chtějí vědět více o tom, co se stalo v minulosti a jak to může ovlivnit naše současné životy.

Na výstavě byly také vystaveny dokumenty, které naznačují, že repatriace byla významnou součástí historie České republiky. Výstava je určena pro všechny, kteří chtějí vědět více o tom, co se stalo v minulosti a jak to může ovlivnit naše současné životy.

Na výstavě byly také vystaveny dokumenty, které naznačují, že repatriace byla významnou součástí historie České republiky. Výstava je určena pro všechny, kteří chtějí vědět více o tom, co se stalo v minulosti a jak to může ovlivnit naše současné životy.

Na výstavě byly také vystaveny dokumenty, které naznačují, že repatriace byla významnou součástí historie České republiky. Výstava je určena pro všechny, kteří chtějí vědět více o tom, co se stalo v minulosti a jak to může ovlivnit naše současné životy.

M. FUNKE
TIEFBAUGESELLSCHAFT FREITAL I.S.A.
INH. BAUM. MARTIN FUNKE

Rostislav Holub

Tvangssendt til Narvik og Trondenes / Nasazen v Narviku a Trondenesu

Milada Svozilová, datter, Pivín i Øst-Moravia / Milada Svozilová, dcera, Pivín u Prostějova

«Som barn visste vi at pappa hadde vært i Norge. Vi skrøt til og med av det. Vi trodde at han hadde vært der på ferie. Det var først etter at han hadde fått hjerneslag at han innimellom ropte og skrek. Han ropte faktisk ,Ikke heng ham'. Han hadde opplevd noe med russerne der. Minnene kom stadig tilbake. Noen ganger sprang han ut av sengen, gråt og ropte ,Jeg vil hjem'.»

„Jako děti jsme věděli, že byl v Norsku. Dokonce jsme se tím chlubili, ale mysleli jsme si, že tam byl na dovolené. Nic jsme vlastně nevěděli. Až poté, co měl mrtvičku, tak občas něco vykřikoval, ba přímo křičel: „Nevěšte ho!“ Musel tam zažít něco s Rusama. Vzpomínky se mu vracely. Z ničeho nic někdy vyletěl z lůžka, plakal a volal, já chcu jít dóm.“

Rostislav Holub (*1923 – †1995) se narodil na Skalce u Prostějova do dělnické rodiny se dvěma dětmi. Po absolvování obecné školy se vyučil tesařem. Výuční list dostal v březnu 1942 a již v listopadu téhož roku byl povolán na nucené práce do Norska. Odeslali ho do Narviku s přidělením k firmě Hermann Schäfer. V polovině roku 1943 byl převeden do Trondenesu, kde se podílel na stavbě opevnění mohutné dělostřelecké baterie *Theo*. Po této roce se dostal domů na dovolenou. Nechťel se vrátit zpět a skrýval se, ale na udání byl zatčen a asi tři měsíce strávil ve věznici Ruzyně. Po odpykání trestu ho odeslali zpět do Norska, kde pracoval do konce války. Domů se vrátil až 2. září 1945 v rámci repatriace. Svůj rodny dům nalezl zcela zničený, neboť zde vedla koncem války fronta. Rodina se musela přestěhovat jinam. — Během nuceného pobytu v Norsku navázal vážnou známost s mistrem děvčetem. I když s ním dokonce chtěla odjet do Československa, rozhodl se vztah ukončit. Jak vyprávěl, nedovedl si ji představit na řepném poli na Hané. V Norsku soucítil se sovětskými válečnými zajatci. Vyprávěl, že nikdo v Norsku během okupace netrpěl tak jako oni. Po skončení války měl pocit, že repatriace probíhá pomalu, a podle jeho vzpomínek jim až Sověti pomohli zajistit návrat lodí domů. Tato zkušenosť ho do budoucna formovala a na Sovětský svaz a Rusy nedal dopustit ani později, dokonce ani během invaze států Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968. — Z pobytu pana Holuba v Norsku se uchovalo torzo deníku. Jeho větší část ovšem po válce spálila maminka pana Holuba v kamnech. Nechťela, aby na válku nadále vzpomínal.

Rostislav Holub (*1923 – †1994) ble født i Skalka i Moravia hvor han vokste opp i en arbeiderklassefamilie med tre barn. Etter endt skolegang utdannet han seg til tømrer, i mars 1942 fikk han sitt svennebrev. I november samme år ble han tvangsutskrevet til arbeid for Det tyske riket. Han ble sent til Narvik hvor han ble satt i arbeid i firmaet Hermann Schäfer. I midten av oktober 1943 ble han overført til Trondenes utenfor Harstad. Der deltok han i byggingen av festningsverkene til artilleribatteriet Theo. I 1943 fikk han reise hjem på permisjon. Holub nektes å reise tilbake til Norge og gikk i dekning i Protektoratet. Han ble avslørt, arrestert og satt fengslet tre måneder i Ruzyně-fengselet i Praha før han ble sendt tilbake til Norge, hvor han jobbet fram til kapitulasjonen. 2. september 1945 kom Holub tilbake til Tsjekkoslovakia hvor han fant barndomshjemmet ødelagt, da det hadde ligget ved frontlinjen i krigens sluttphase. Familien måtte derfor finne seg en annen boplass. — I Norge hadde Holub tatt farvel med sin norske kjæreste. Hun hadde ønsket å bli med ham til Tsjekkoslovakia, men han hadde bestemt seg for å avslutte forholdet. Han kunne ikke se for seg at hun skulle jobbe på sukkerbetemarkene i Haná. Holub satt igjen med følelsen av at alle i Norge sympatiserte med de sovjetiske krigsfangene. Ingen led så mye som de. Slik han husket det var det ingen i Norge som brydde seg om tsjekkerne mot slutten av krigen, og det var bare de sovjetiske fangene som hjalp tsjekkerne med å finne båttransport hjem. Disse opplevelsene formet Holubs politiske syn, noe som senere førte til at han støttet den sovjetiske okkupasjonen av Tsjekkoslovakia i 1968. — Et fragment av Holubs dagbok eksisterer fortsatt. Det meste av dagboken ble brent av hans mor. Hun ville at han ikke skulle fortsette å minnes krigen.

Ale člověk miní a osud miní.

Ve Štělinu jsme se zdrželi 3 dny.

Slušavili jsme je jehožak z Alškow,
jehožak pracoval v přístavu, kam jsme dojížděli
lodě.

Ač i ta první měsíc za nás, věni se
stojí, kde se muže, kam se zmizí do města neb
najdět do býzku, jen když se nedělá.

Obrátil se na nás jíž tak dobře nemá hdo,
ponávadž k naší velké lítosti jsme se s
kanakirům rozštípili jíž v Berlíně.

Vše o něm nemáme zpráv.

V sobotu měly přijet rozhaz, mě zbalit,
že uva ponděl t. j. 30. října v pádu, pojede
do Norska.

Ale v neděli ráno se stihl propadat.

Nikdo požabil obraz svého a vylodil ho
ven za plot.

To jsme možili doprovodit nejkrátkejší
skamýkly našeho uslovému.

„V sobotu náhle přišel rozkaz vše sbalit, a že se v pondělí, tj. 30. listopadu 1942, pojede do Norska. Ale v neděli ráno se strhl poplach. Někdo rozbil obraz Vůdce a vyhodil ho ven za plot. To jsme prožili doposud nejkritičtější okamžiky našeho cestování. Gestapo, vojsko a hlavně velitel lágru nás chtěl na místě postrílet. Proto bylo velkým ulehčením pro nás, že jsme v pondělí pochodovali na loď, která na nás čekala v přístavu. — Nezvykle rozechvěle vstupujeme po visutém můstku na velikou loď, jež na přídi nese hrdý nápis *Urundi*. Ač bylo vše připraveno, přece jsme odjeli až v úterý ve 2 hodiny odpoledne. Vezeme také náklad automobilů pro vojsko. Po bouřlivém rozloučení s kamarády *Urundi*, tažena malou parní lodí, opouští štětínský přístav. Je chráněna čtyřmi protiletadlovými kulomety, ze kterých vojáci právě strhávají celty proti vlnku a teď již hrozivě trčí proti nebi. Až do večera jedeme stále úžinou, již bez vlečného parníčku. Již za tmy vyjíždíme na širé moře. — Při vjezdu na moře se náhle ozvalo svištění a z oblak padaly světelné rakety a ozářily nás jako ve dne. A pobřežní baterie pály jako zběsilé. Postrašili nás tím velmi, vypadalo to jako nálet, ale bylo to jen cvičení pobřežních baterií. To se opakovalo po sobě třikrát. Tak jsme opustili pevninu a pluli po dosti zčeřeném moři. — Nic nebylo vidět, tak jsme šli do podpalubí a lehlí jsme si na primitivní pryčny, zvlášť pro ten úkol zroběný. Náhle uprostřed noci nás probudilo strašné kymácení lodi a hukot rozbouřeného moře. Jeden kluk se napřímí, povídá: Kluci mně je...,'— a hrrr a už to z něho vyletělo, a tak to šlo, že do rána vrhlo 95 % všech kluků. Tak po mořské nemoci a kymácení lodi se nám na obzoru objevilo Oslo, hlavní město Norska.“

«På lørdag kom meldingen om av skulle pakke og reise til Norge allerede mandag 30. november 1942. Men søndag morgen gikk alarmen. Noen hadde knust et bilde av der Führer og kastet det over gjerdet. Vi opplevde det mest dramatiske på reisen så langt. Gestapo, tyske leirsoldater og ikke minst leirsjefen ønsket å skyte oss på stedet. Det var derfor en lettelse da vi mandag morgen fikk gå om bord på skipet som ventet på oss i havnen. — På uvanlig skjelvende ben gikk vi opp landgangen til et stort skip med inskripsjonen „Urundi“ i baugen. Til tross for at alt var klart, lettet vi ikke anker før ved totiden tirsdag ettermiddag. En del biler til hæren skulle også være med på skipet. „Urundi“ ble slept ut av havneområdet av en liten dampbåt. Skipet var utstyrt med fire luftverns-maskingevær, som soldatene trakk teltduker over og lot de stikke truende opp mot himmelen. Først etter mørkets frembrudd kom vi oss ut av sundet og ut i åpent hav. — Plutselig hørte vi høy hvining. Raketter falt fra himmelen og lyste opp himmelen som om det var dag. Kystbatteriene på land skjøt hektisk tilbake. Dette skremte oss veldig. Det så ut som et ekte raid, men det var bare øvelsessskyting fra kystbatteriene. Dette gjentok seg tre ganger. Så forlot vi fastlandet og seilte ut i ganske grov sjø. — Vi kunne ikke se noe, så vi trakk ned under dekk og la oss i de primitive sengene, som var spesiellaget for å tåle grov sjø. Midt på natten våknet vi plutselig av skipets forferdelige gynging og brusset fra det stormfulle havet. En av kammeratene satt seg opp og sa „Gutter, jeg har det...“ før han kastet opp. Innen neste morgenen hadde 95% av oss kastet opp. — Så, etter sjøsyke på et svaiende skip, dukket Oslo, Norges hovedstad, opp i horisonten.»

František Šac

Tvangssendt til Mo i Rana, Nordreisa, Repparfjord, Lønsdal og Bodø /
Nasazen v Nordreise, Repparfjordu, Lønsdal a Bodø

Ivona Hrušovská, datter, Rýmařov / Ivona Hrušovská, dcera, Rýmařov

«Pappa fortalte ingen ting. Da han ble eldre snakket han mye om tiden i Norge. Han ønsket å dra tilbake til Norge, men han kom seg aldri dit. Jeg tenker ofte på ham.»

„Tatínek nám nic nevyprávěl. Hodně však ve stáří na Norsko vzpomínal. Chtěl tam jet, ale pak se tam nedostal. Někdy se mi o něm zdá. Dost často na něj vzpomínám.“

František Šac (*1921 – †2011) se narodil v Malenovicích na Zlínsku. Vyučil se obuvníkem a pracoval v Baťových závodech. Povolání na práce do Říše dostal na podzim 1942. V Berlíně ho přidělili k Organizaci Todt do Norska, a to do oblasti Mo i Rana u firmy Fritz Schuppert. Od prosince 1942 do konce války byl (spolu s dvacítkou dalších Čechů) posílan na různá pracoviště, působil i v severních oblastech Nordreisa, Repparfjorden, později také v Lønsdalu ve středním Norsku a ve městě Bodø. Podílel se především na stavbě přístavů a komunikací. Konec války ho zastihl v Bodø, odkud byl repatriován přes Trondheim, Oslo a Brémy do vlasti. — Po návratu nastoupil u původního zaměstnavatele ve Zlíně. V roce 1946 se oženil s Valérií Kubečkovou z Prostřední Suché u Karviné a společně se o dva roky později odstěhovali do Rýmařova. Byl zaměstnán jako zámečník a doplnil si kvalifikaci nástrojaře. Až do důchodu pracoval jako vedoucí skladu v podniku RD Jeseník – OKAL. S manželkou vychovali dvě dcery, Naděždu a Ivonu. — V devadesátych letech jezdil na srazy Noráků do Havličkova Brodu. Velmi si přál znova Norsko navštívit, což se mu ale z důvodu nemoci nepodařilo.

František Šac (*1921 – †2011) ble født i Malenovice i Zlín-regionen. Han utdannet seg til skomaker og jobbet på fabrikk. Høsten 1942 ble han innkalt til arbeid for Det tyske riket. Han ble sendt til Berlin hvor Organisasjon Todt plasserte han hos firmaet i Fritz Schuppert i Mo i Rana. Fra desember 1942 og helt ut krigen ble Šac, sammen med tjue andre tsjekkere sendt rundt på forskjellige anlegg for å bygge havner og veier. I løpet av krigen jobbet han i Nordreisa, Repparfjord, Lønsdal og Bodø. Ved krigens slutt befant han seg i Bodø. Derfra ble han repatriert hjem til Tsjekkoslovakia via Trondheim, Oslo og Bremen. — Šac giftet seg med Valeria Kubečková i 1946, sammen fikk de døtrene Naděžda og Ivona. — Som pensjonist deltok han på Norácis vennskapsmøter sammen med tidligere tsjekkiske tvangsarbeidere i Havlíčkův Brod. Han ønsket å reise tilbake til Norge, men på grunn av sykdom fikk han ikke til dette.

Mil' ročník: 9/1915.
Ja vás ráději povídám
a můžu vám řekl.
že jsem již u Trenčína.
na 2 mesíce. Posavou to
jste' doba dojedou. Estab
vám na boku poslat
ne povídaj. Teď nemáme
ve výrobě. Jste' všechny
jednoho zdraví zdraví

V. J. Fr.

Ludvík Jan Štr.

8 u k. Namávání 2
Falk - Hradec
14. října 1915.

Očekávan
Leopold Šír

Holenovice

u Otrokoovic

Kroměříž

10.10.11

Brno
Ludvík Štr.

10.10.11

Rosice

Leopold Šír

10.10.11

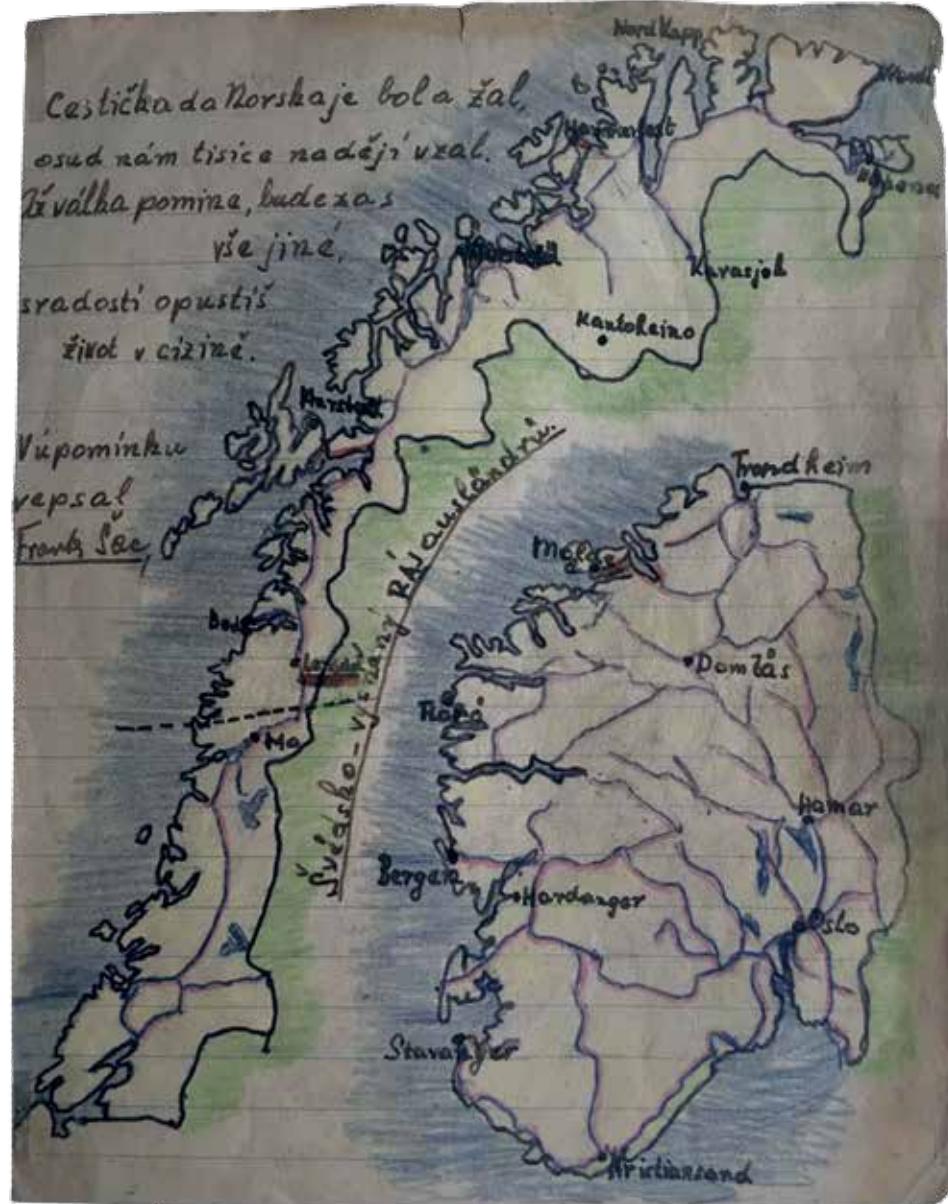
Brno
Ludvík Štr.
J. H. Horaček
27. 10. 1915

Kde domou, můj Finnar Schüppert,

Bautzen
Kadlec Karel

Jadá Pochot Bořek Latocha František Šon.
Jomykal Karel Václav H. Hrušek.
Tadek Štětka Phondra Bořek Ženíšek
Ladislav Juraško Jiří Štěpán
Milos Hojan Václav Hloušek

Antonín Holub

Tvangssendt til Trondheim og Mo i Rana / Nucené nasazen v Trondheimu a Mo i Rané

Antonín Holub, sønn, Jihlava / Antonín Holub, syn, Jihlava

«Som barn tok far meg med for å se det internasjonale sykkelrittet The Peace Race [det kommunistiske svaret på Tour de France, red. anm.]. Ved Bukovec er det en lang, bratt bakke som syklistene måtte sykle opp. Far og jeg ventet halvveis oppe i bakken. Da vi så korset i de norske fargene og påskriften Norge på rytternes trøyer, ropte jeg høyt og sprang ved siden av rytterne et stykke oppover bakken. Far beholdt sin verdighet, han sto rolig og vinket. Vi ropte „Leve Norge“ og de norske rytterne vinket tilbake til oss. Man kunne se tårene strømme nedover fars kinn.»

„Tatínek mě bral jako malého na cyklistické Závody míru. Na Bukovec, je to příkrý kopec a všichni tam museli jet pomalu a makat. Tam jsme s tatínkem v půlce čekali, a jak viděl norský kříž na dresech a nápis Norge, tak už jsme křičeli a já jsem vždycky s nimi kousek běžel. Tatínek zachovával důstojnost a mával jenom z místa. Hulákali jsme na ně „Leve Norge!“ a měli jsme radost. Oni nám pak neskutečně mávali. Vždycky bylo vidět, jak tatínkovi tekly slzy.“

Antonín Holub (*1919 – †2010) se narodil do katolické rodiny s pěti dětmi v Lukách nad Jihlavou. V roce 1935 nastoupil do učení u malířské firmy, kde pracoval až do roku 1942. Dne 3. listopadu 1942 obdržel povolávací rozkaz pracovního úřadu v Jihlavě k přesídlení do Říše. Za tři dny už seděl ve vlaku do Berlína, kde byl přidělen k Organizaci Todt na práce v Norsku, a to v Trondheimu, v německé malířské firmě Hans Hemmer. — Po příjezdu do Trondheimu byl záhy převeden jako pomocný dělník k firmě Paproth na stavbu ponorkového bunkru Dora – největší německé ponorkové základny na severu Evropy. Práce spočívala v prohlubování a zpevňování mořského dna. Po půl roce ho vrátili k původní firmě a posléze přidělili k dalším firmám v okolí města Mo i Rana za polárním kruhem. Během pobytu se dvakrát dostal domů na dovolenou. Konec války ho zastihl v Heimdalu u Trondheimu. Dva měsíce čekal s dalšími Čechy na repatriaci, než se počátkem července 1945 vydali vlakem do Oslo. Odtud cestovali letecky, když se podařilo vyjet na jejich přepravu americkými letouny do Bruselu. Pro naprostou většinu českých dělníků to byl jejich první let v životě. Z Bruselu pak pokračovali na nákladních autech a vlaky přes Francii a Mnichov, až 2. srpna 1945 dorazili do Plzně. — Po návratu z Norska se oženil se svou přítelkyní Růženou, se kterou si psali i v době nasazení. Vychovali spolu dvě děti – Antonína a Janu. Jejich potomci žijí na Jihlavsku a v Praze.

Antonín Holub (*1919 – †2010) vokste opp i en katolsk fembarnsfamilie i byen Luka nad Jihlavou. Holub jobbet som lærling i et malerfirma fram til han 3. november 1942 mottok innkalling fra arbeidskontoret i Jihlava. Tre dager senere satt han på toget til Berlin, hvor Organisasjon Todt fordelet han til det tyske malerfirmaet Hans Hammer i Trondheim. — Etter ankomsten i Trondheim ble Holub plassert som hjelpearbeider for firmaet Paproth, som var involvert i byggingen av ubåtbunker Dora. Arbeidet gikk ut på å mudre havnebassenget. Etter et halvt år ble han sendt til Mo i Rana hvor han jobbet for flere ulike firmaer. I løpet av krigen var han to ganger på permisjon hjemme i Protektoratet. Ved krigens slutt befant han seg på Heimdal utenfor Trondheim. Der ventet han, sammen med andre tsjekkere, i to måneder før de ble repatriert. Reisen ut av Norge gikk med tog til Oslo og fly videre til Brussel. Dette var Holubs første og siste flyreise. Fra Brussel fortsatte reisen på lastebiler via Frankrike og München, før han ankom Pilsen 2. august 1945. — Etter hjemkomsten giftet Holub seg med kjæresten Růžena, som han hadde skrevet brev til under hele oppholdet i Norge. Sammen fikk de barna Antonín og Jaroslava.

Banale I. Stube 10, Bett 81.

O. T. Mann

Holub Anton

FELDPOST

pr
d
a
a tak jste mi všechny mimořádně
mi k dobu práce, než jsem k nám
když jsem byl doma píšel všechny o mnozí. Slavil
slavili a jsem jsem měl jist a sice jsem
a tak k to takto při mimořádném. Počíta všecky
ta námlaha byla splacena milym počí
dovoleného času, jenž jsem pročítal doma
svými druhými. Byl jsem doma na
čas bylo pěkné. Nejdříve Ti odpovídaj

„Nazdar Frantíku,

předně příjmi ode mě srdečný pozdrav, často vzpomínám na Tebe a srdečné díky za dopis, kterým jsi mě opravdu potěšil. Obdržel jsem jej 12. února 1943.

— Popisuješ mi v dopise svůj pobyt. Máš to tedy dobré. Jen jsi to naškrábal. V této věci Ti musím říci, že jsi mi dal „fleka“, neboť já bohužel nemohu reagovat a vše Ti tak dopodrobna popsat, neboť ačkoliv oba jsme v „šikovném zaměstnání“, jsou mezi námi „velké rozdíly“. Ty jsi dle popisu zaměstnán „privátně“, jak jsme říkávali ještě „doma“. Já však jsem u Organizace Todt, což jest docela něco jiného. Pracuji pro Wehrmacht, a proto ti nemohu napsat přesně, kde vlastně jsem a co dělám. — Bydlím rovněž na lágru, podobně jako Ty. Je zde asi 450 Čechů a Moravanů. Na sousedních lágrech bydlí však také Dánové, Rusové, Francouzi, Belgačané, Holandačané atp. Jsou z nás prostě „pracanti“ z celé skoro Evropy. — Na stravu se mám „výborně“. Stále se spravuji. Když jsem odjízděl, měl jsem 64 kg. Ted vážím již 73 kg. Prožil jsem však od doby mého odjezdu hned na začátku opravdu „pěkné chvíle“.

— Bylo to v roce 1942, když na „své pouti“ světem jsem se dostal do „jedné díry“, kde jsem hostoval asi tři týdny. A stalo se roku onoho, že toho žrádla bylo pro nás nemnoho. Když tiseň naše byla v bodě nejvyšším, stalo se to, že jednoho krásného dne se zatoulal místnímu lagerführerovi „mazliček“ — angorský kocour. Byla to „pýcha führovic“. Zatoulal se do luna věčných lovišť, odkud už není návratu. Samozřejmě, druhý den časně zrána přišel, za asistence místního kuchaře Poláka. — Vrzla vrata, vrzla v pantech a již hrobovým tichem chladného rána zahřmělo: „Kde je kocour?“ To viš, že natrénovaný sbor „tvrdě spících“ maníků z polospánku odpovídá: „Jaký byl?“ Prý černý. I kdyby však byl „zlatý“, nevrátil se. Nebylo to však vše, neboť asi tři dny nato odešla za tatičkem Macičkem i dcerka Mitzi. — Odtud pak jsme jeli do Štětína a lodí do Norska. To viš, že nás také navštívila mořská nemoc, kterou jsem však šťastně „přežil“. (...)

Se srdečným pozdravem končící a na brzkou odpověď se těší
V Bohu tvůj kamarád Tonek H.“

Dopis Antonína Holuba kamarádovi, nasazenému na práce v Polsku, 14. 2. 1943,
rukopis, 4 strany. V držení rodiny, Luka nad Jihlavou

«Kjære Lille-Frans,

Først og fremst sender jeg deg en hjertelig hilsen, jeg tenker mye på deg. Tussen takk for brevet, som jeg mottok den 12. februar 1943. — Du beskriver ditt opphold i brevet, jeg kan dessverre ikke skrive detaljert om min jobb. Selv om vi begge har „flotte jobber“ er det „store forskjeller“ mellom oss. Ifølge bekrielsen er du ansatt „privat“, som vi omtaler det som her. Jeg jobber for Organisasjon Todt, det er noe helt annet. Jeg jobber på et Wehrmacht-prosjekt og kan derfor ikke skrive nøyaktig hvor jeg er, og hva jeg jobber med.

— Jeg bor i en leir, akkurat som deg. Her er det omtrent 450 fra Böhmen og Moravia. I nabobrakkene bor det i dansker, russere, franskmenn, belgiere, nederlendere osv. Vi er kort sagt „arbeidere“ fra hele Europa. — Jeg har „utmerket“ kost her. Da jeg dro veide jeg 64 kilo, nå veier jeg 73 kilo. Jeg har opplevd mange „interessante situasjoner“ siden jeg dro hjemmefra. I 1942, mens jeg var på „min pilegrimsreise“ verden rundt, havnet jeg i „et hull“ i om lag tre uker. Der fikk vi ikke tilstrekkelig med mat. En dag da sulten og nøden var på sitt verste vandret leirførerens „kjæledyr“, en angorakatt, til de evige jaktmarker. Katten var leirførerens stolthet. Selvfølgelig kom leirføreren, sammen med den polske kokken, tidlig neste morgen. — Vi ble vekket av at det knirket i døra og en stemme som brølte „Hvor er katten?“. Da kan du tenke deg at guttenesov veldig tungt. En av gutten spurte i halvsøvne „Hvordan ser han ut?“ - Angivelig svart. — Men ikke en gang om katten hadde vært verdt sin vekt i gull ville den vende tilbake. Dette var imidlertid ikke alt, noen dager senere slo kattens datter Mitzi og far Macci følge.

Jeg avslutter med en hjertelig hilsen. Jeg gleder meg til å høre fra deg igjen. Gud være med deg, din venn Tonek H»

Brev fra Antonín Holub til en venn som var tvangsarbeider til Polen, 14. februar 1943.
Privat eie.

Oldřich Svoboda

Tvangssendt til Finnmark, Troms og Nordland / Nasazen v krajích Finnmark a Troms

Oldřich Svoboda, sønn, Dolní Lhota ved Brno / Oldřich Svoboda, syn, Dolní Lhota, Brněnsko

«Pappa snakket mye om tvangsarbeidet i Norge på slutten av livet. Han ønsket å få publisert sin historie.»

„O této životní zkušenosti hodně vyprávěl na sklonku života a velmi stál o zveřejnění svého příběhu.“

Oldřich Svoboda (*1921 – †1996) se narodil v Třebíči do rodiny kováře. V letech 1936–38 absolvoval dvouletou obchodní školu. Krátce pracoval jako pletař punčoch u firmy Baťa a následně jako kancelářský úředník v Praze. — V říjnu 1942 se dostal do soukoli nuceného pracovního nasazení. Z brněnského nádraží odjel do Berlína, kde se dozvěděl, že je zařazen k Organizaci Todt a bude poslán do Norska k německé firmě Otto Conrad A. G. v oblasti Nordreisa. — Původně měli pracovat na výstavbě železnice (*Nordlandbahn*), ovšem firma je přesunula na stavbu přístaviště. Po pěti měsících ho poslali na stavbu silnice v lokalitě Okselv, 130 kilometrů od mysu Nordkapp, nejsevernějšího bodu Evropy. V listopadu byla skupina nasazených stažena jižněji k Rognanu v těsné blízkosti polárního kruhu. — Na začátku ledna 1944 dostal třítydenní dovolenou a po dlouhé cestě přes Trondheim, Oslo, Århus, Hamburk a Berlin dorazil k rodičům do Přibyslavic u Třebíče. Dovolenou si prodloužil pobyt v nemocnici kvůli záškrtu a na začátku března se oženil s Anežkou, svojí přítelkyní a matkou syna Oldřicha, který se narodil již v květnu 1943. Následně vyrazil zpět do Norska, dojel však jen k Rostocku, odtud se ze zdravotních důvodů vrátil zpět domů. Po rekonvalescenci již další nařízenou cestu na sever nenastoupil a do konce války se ukrýval u rodičů a příbuzných na Vysočině. — Po válce o svých zážitcích z Norska často vyprávěl.

Oldřich Svoboda (*1921 – †1996) ble født i byen Třebíč. I 1938 ble han uteksaminert fra en toårig handelsskole. Han jobbet først ved en fabrikk som lagde strømper før han fikk seg kontorjobb i Praha. I oktober 1942 ble han tvangutskrevet til arbeid for Det tyske riket. I Berlin sendte Organisasjon Todt ham til firmaet Otto Conrad A. G. i Nordreisa. — Den opprinnelige planen var at han skulle jobbe med utbyggingen av Polarjernbanen, men han ble overført til bygging av kaier. Fem måneder senere ble han sendt til Okselva i Finnmark for å bygge vei. I november 1943 ble Svobodas arbeidslag overført til Rognan. — I begynnelsen av januar 1944 fikk han tre ukers permisjon. Etter en lang reise gjennom Trondheim, Oslo, Århus, Hamburg og Berlin kom han omsider til foreldrene i landsbyen Přibyslavice. Oppholdet i Protektoratet ble forlenget på sykehuse da han fikk difteri. I begynnelsen av mars 1944 giftet han seg med kjæresten Anežka, sammen hadde de fått sønnen Oldřich i mai 1943. Han startet på reisen tilbake til Norge i mai 1944, men kom ikke lengre enn til Rostock før han av helsemessige årsaker ble sendt hjem. Etter å ha blitt helt frisk ønsket han ikke å reise tilbake til Norge, og såkte derfor dekning hos forskjellige slektninger i Vysočina- distriktet, sørøst for Praha. — Etter krigen fortalte han gjerne om oppholdet som tvangsarbeider i Norge.

„14. VII. 1943, neděle. Trestanec? Ne dosud, ale navlas jim podobný. Proč mě to slovo napadlo? Včera mi říkal nás posluha, že ode dneška fasujeme jídlo s trestanci. Dnes jsem tomu uvěřil. Šel jsem si tam a v kuchyni mi dali plný ešus jídla. Donesl jsem to domů, vzal lžíci a začal jíst. Hned při prvním soustě jsem se pozvracel. Byla to rozvařená ryba, rozvařené sušené brambory a voda. Moji dva kamarádi to hned vyhodili, jen k tomu čichli. — 14. VIII. 1943, sobota. Venku prší, jako když leje z konve. Dnes poprvé se nepracuje, když prší (ostatní dny se pracuje i v neděli, jednou za čtrnáct dnů je neděle volná). Já jsem stejně doma, protože jsem marod. Patrně nachlazen. Není divu. Málo oblečení, v dešti, zimě pracovat. Málo a špatné jídlo. Máme se nyní špatně. Dvakrát týdně to máme jak o Štědrém dni: totiž celý den hlad a k večeři ryby, které se nejí. Instinktivně to cítíme, že bychom si pokazili žaludky. Včera došla zpráva z Alty, že tam za hrozných bolestí a křečí zemřel po týdenním trápení stráfař (*Strafgefanger* – odsouzenec z řad nuceně nasazených), který se najedl ryb. Tyto stravovací potíže překonáváme sice bolestně, ale přesto hrdinně. Je to tím, že světová politika je na dobré cestě k našemu vítězství. Na Rusku jdou Němci pořád zpět, Sicílie je celá obsazena, začíná se obsazovat Itálie. Mussolini odstoupil a odjel do Kanady, vládu má v rukou král. Německá města zakoušejí anglické a americké nálety, hlavně Hamburk. Před čtrnácti dny byl nálet na Trondheim. Asi čtyřicet letadel se náhle objevilo, potopilo šest lodí a zase zmizelo za kopcem. A tak jsme veselí jako blechy v chlupech. Ani nám nevadí, že nám prší ze stěn naší „ponorky“ (švédského stanu) na hlavu.“

«14. VII. 1943, søndag. Straffange? Ikke enda, men ganske snart. Hvorfor tenker jeg på det ordet? Jo, i går fortalte en hjelpearbeider meg at vi fra i dag av vil få samme mat som straffangene. I dag forsto jeg det. Jeg gikk til kjøkkenet og fikk fylt opp matboksen min. Jeg gikk tilbake på rommet for å spise. Etter første skje begynte jeg å kaste opp. Det var fisk, overkokte tørr-poteter og vann. To av vennene mine tømte ut maten, etter å ha luktet på den. — 14. VIII. 1943, lørdag. Ute øser regnet ned. Det er første dag vi ikke arbeider på grunn av regnet (de andre dagene jobber vi, også søndager, annenhver søndag har vi fri). Jeg er uansett i brakka fordi jeg er syk. Sannsynligvis en forkjølelse. Ikke rart. Lite klær, i regnet, om vinteren. Lite og dårlig mat. Vi har det dårlig nå. To ganger i uken har vi julledag: [sarkastisk utsagn: i Tsjekkia fastes det helt fram til middag på juleaften, red. anm.] sult hele dagen og uspiselig fisk til middag. Vi føler instinktivt at vi får mageproblemer. I går fikk vi høre om en *Strafgefanger* i Alta som døde etter en uke med forferdelige smerter etter å ha spist fisk. Disse matproblemene overvinner vi med smerte, men heroisk. Det er fordi de allierte er på vei mot seier. I Russland er tyskerne på retrett, Sicilia har falt for de allierte som nå også er på fremmarsj på det italienske fastlandet. Mussolini har trukket seg og dratt til Canada, kongen har tatt over ledelsen av regjeringen. Tyske byer, Hamburg spesielt, opplever engelske og amerikanske luftangrep. For fjorten dager siden var det et luftangrep mot Trondheim. Omtrent førti fly som dukket opp, senket seks skip, før de forsvant i det blå. Vi er veldig glade. Vi tåler til og med at vannet renner inn gjennom taket og veggene i ‚ubåten‘ vår [svensketelt, red. anm.].

Josef Lébl

Tvangssendt til Trondheim, Hemne, Kristiansund og Ålesund /
Nucené nasazen v Trondheimu, Hemne, Kristiansundu og Ålesundu

Jarmila Kodýmová, datter, Černolice, Praha-Sør / Jarmila Kodýmová, dcera, Černolice u Prahy

«Da jeg var lita leste pappa høyt for oss fra dagbøkene han skrev under oppholdet i Norge. Han ga meg en sjokoladebit. Han fortalte om fjordene og viste oss bilder av disse på postkort. Helt fra barndommen av har jeg følt tilhørighet til både Norge og Tsjekkia.»

„Když jsem byla malá, tak mi tatínek před spaním četl své deníky z Norska. Dával mi přitom kousek čokolády na jazyk. Vyprávěl nám o fjordech a ukazoval je na pohlednicích. Od dětství jsem v sobě cítila, že Norsko patří vedle Česka k nám.“

Josef Lébl (*1922 – †1991) se narodil jako čtvrtý z šesti dětí do rolnické rodiny v obci Řitka (okres Praha-západ). Vyučil se obchodním příručím. Dne 2. listopadu 1942 byl jako mnozí jeho vrstevníci povolen na práce do Říše. O týden později se v Berlíně dozvěděl, že je přiřazen k německé firmě Georg Wendel na pracoviště v norském Trondheimu. Tam dorazil o měsíc později a pracoval jako pomocný dělník, později jako svářec a montér vzduchové ventilace. Firma, ve které pracovali čtyři němečtí mistři a dvacet českých dělníků, ho posílala na krátkodobé práce při stavbě bunkrů v okolí Trondheimu, ale i dálé do Hemne, Kristiansundu a Ålesundu. V Norsku působil skoro dva roky, než byl na konci října 1944 spolu s dalšími Čechoslováky odvelen do Německa. Vrátil se však domů, dočasně se ukrýval a našel si zaměstnání jako lesní dělník. Patrně na udání se ocitl v Praze na Pankráci u výslechu. Neskončil ve vězení, ale až do konce války byl přidělen k pražské pobočce Organizace Todt. Konec války už ho ale zastihl v rodné obci, kde podle rodinných vzpomínek pomáhal zajímat Němce, kteří se snažili utéct k Plzni do amerického zajetí. — Po válce vyštídal více zaměstnání a večerně vystudoval stavební průmyslovku. Od roku 1970 až do důchodu pracoval ve Stavebním bytovém družstvu mládeže. V důchodu si přivydělával v Pražských pivovarech na Vinohradech a také jako vrátný na Úřadu důchodového zabezpečení. — V roce 1949 se oženil s Jarmilou Veselou, se kterou společně žili v Černolicích. Vychovali tři děti – dva syny a dceru.

Josef Lébl (*1922 – †1991) ble født som det fjerde av seks barn i en bondefamilie i Řitka. I 1939 var han ferdig utdannet butikkassistent og fikk seg jobb i en matbutikk. 2. november 1942 ble han, som mange av sine jevnaldrende, innkalt til arbeid for Det tyske riket. En uke senere, i Berlin, fikk han vite at han skulle jobbe for det tyske selskapet Georg Wendel i Trondheim. Han ankom Trondheim om lag en måned senere og arbeidet først som hjelpearbeider, senere som sveiser og ventilasjonsmontør. Firmaet Georg Wendel sysselsatte fire tyske håndverksmestere og tjue tsjekkiske tvangsarbeidere. Lébl jobbet på bunkeranlegg både i områdene rundt Trondheim og i Hemne, Kristiansund og Ålesund. Han arbeidet i Norge i omtrent to år før han, sammen med flere hundre andre tsjekkiske tvangsarbeidere, ble sendt til Berlin i oktober 1944. Fra Berlin flyktet han til Tsjekkoslovakia, der han tok seg jobb som skogsarbeider. Lébl ble, som følge av at noen tyset på han, arrestert og sendt til avhør i Pankrác-fengselet i Praha. I stedet for fengsling ble han overført til Organisasjon Todts Praha-avdeling. Ved krigens slutt befant han seg i hjembyen. Ifølge familien bisto han, etter freden, i jakten på tyskere. — I 1949 giftet Lébl seg med Jarmila. Sammen fikk de tre barn.

Draží milice a sourozenci!

úvodek mého dopisu přijměte od svého syna
dečku podle mých vzpomínek když na
vás a pol'sem

De když vaš za vás (Touj očk) mily slovo
z 20. IV. když jsem večer od vás odbránil.
Když jsem o svém opětné formálně jsem
jí o svého vlastního k. m. vynaložil mze. Počet
jsem Ti jíž jednou očk a osada působila dotazí-
ku, že poslední rádost a počest O.T. Manni
jsem zanechal výřečky, neboť jsem jejich platy ve-
smír vysílal a jejich byvalý pracovník
Prásto v roce 1918 se mi vydával výročí meho
platu na výročí svého volebního občanského
zájmu po výplně výročí svého volebního občanského
zájmu. Výzvy ne nadominovala ruka když řekl
dopisnice i možná ka vysílání "čímž členec, že
i práv máji na výrodech cirkus a mohli by
se vrátit k nám."

"Ta babička předem de když nedostal jsem je
více jistě, ale jsem jíž na falešnosti když je
olovato a mym' po dny t' morska postav dospěl

na jaro v dospěl. Dospěl jsem

„21. pátek: Ráno vstávám po krásném spánku ve 3/4 na 7 h. Káva zatím není. Do dílny přicházím ve 1/4 8. Ani jsem pořádně nezačal, a již u Baufiry o dovolení pro věnec. Dnes má pohřeb Boža. Mezi 10. a 1/2 11. hodinou jsou všichni hoši od naší firmy na Strindě. Asi 20 min. před 11. hodinou přijíždí autobus. Po svízelné cestě přijíždíme v 11 hod. na hřbitov proti Tempe, odkud jsme vráceni, neboť pohřeb se prý odehrává na novém vojenském hřbitově. Po informaci jede náš šofér tam. Po opětovných potížích přijíždíme na planinu před hřbitovem před půl 12 h. Náš Boža Frk je již spuštěn do hrobu. Spí svůj věčný sen v daleké zemi severu, daleko od své vlasti, kterou jistě miloval. Je uložen do zmrzlé půdy mezi dvěma německými poddůstojníky, kteří byli pochováni současně s ním. Po skončení řeči kněze od maríny, po čestné salvě, vojenské poctě, zahrání vojenské hudby klademe věnce před hrob. V té chvíli dopadají na hrob sluneční paprsky... Jedu s autobusem na Strindu a odtud do Tempe. Na chodbě již stojí skříně, které si dáváme sami na cimru. Odpoledne přichází šéf, že musíme do dílny. Okolo 4 h. jsme opět v dílně. Neděláme takřka nic. Jindra i Leo nás chtějí nechat dělat do 8 hod. Protestujeme, neboť máme lístky do Varieté. Po 1/2 7 h. máme večeři a oběd. Po mytí a návštěvě Franty Diblíka jdeme do Studentenheimu. S dvouhodinovým programem jsme byli víc než spokojeni. Číslo předstihovalo číslo. V půl 11. jsme byli již doma. Ve 3/4 11. jsme již na lůžkách. Zítra nás čeká „facha“ – mytí cimry... – Oběd: výborná smažená ryba s brambory. Večeře: půl chleba, máslo, umělý med.“

«Fredag 21. Jeg våknet kvart på sju etter en god natts søvn. Ingen kaffe enda. Ankom verkstedet kvart på åtte, men begynte ikke å arbeide med en gang. Jeg ba Bauführer om tillatelse til å ta med kransen. I dag skal Bohumil begraves. Mellom kl 10.00 og 10.30 var alle guttene på plass i Strinda-leiren. Etter en busstur med noen vanskeligheter kom vi fram til Tempe kirkegård ved elleve-tida, men begravelsen skulle ikke foregå der. Begravelsen skulle finne sted på den nyanlagte militære kirkegården. Da vi fikk vite dette, kjørte sjåføren oss dit. Etter gjentatte vanskeligheter ankom vi endelig sletten ved kirkegården litt før halv tolv. Vår kjære Bohumil Frks kiste var allerede senket ned i jorden. Han sover sin evige søvn i landet langt mot nord – langt fra hjemlandet, som han elsket så høyt. Han ble gravlagt i frossen jord mellom to underoffiserer, som ble begravet i samme seremoni. Etter marineprestens tale, æressalutt og musikk fra militærorkesteret, la vi ned kransen ved graven. I samme øyeblikk falt solstrålene ned på hans grav... Jeg tok bussen til Strinda og derfra til Tempe. På ettermiddagen kom sjefen og sa vi måtte tilbake på verkstedet. Ved firetida var vi tilbake på verkstedet, men vi gjorde nesten ingenting. Jindra og Leo [tyske OT-menn, red.anm.] ville at vi skulle jobbe til kl 20.00. Vi protesterer fordi vi hadde billetter til Varietéteateret. Halv sju spiste vi middag. Etter å ha vasket meg og gått innom Franta Diblík, dro vi til Studentersamfundet. Vi var svært fornøyde med det to timer lange programmet. Vi var hjemme igjen klokken halv tolv, allerede et kvarter senere var vi i seng. I morgen må vi vaske rommet... – Lunsj: deilig stekt fisk med poteter. Middag: et halvt brød, smør og kunstig honning.»

František Halačka

Tvangssendt til Kirkenes, Skiippagurra og Billefjord / Nasazen v Kirkenesu, Skiippaguře a Billefjordu

Marie Halačková, ektefelle, Velké Meziříčí, sørøst for Praha / Marie Halačková, manželka, Velké Meziříčí

«Mannen min var kokk for de tyske offiserene, han tilberedte hovedsakelig fisk. Matrestene ble lagt på søppelplassen, hvor de russiske fangene fant de etter endt arbeidsdag – de bar sementsekker på havna – de var sultne og spiste all maten de fant på søppelplassen. De tyske soldatene slo russerne, de ville ikke at de skulle få maten. Han møtte også samer, han sa de så gamle ut på grunn av kulden.»

„Manžel říkal, že vařili pro německý oficíry, hlavně ryby. Co zbylo, tak dávali na smetiště a ruští zajatci, když šli z práce – nakládali v přístavu pytle z cementu a na nohou měli ty pytle od cementu –, měli hlad a z toho vyhozeného jídla to brali. Němci je mlátili a nechtěli, aby si brali ty zbytky.“

„Setkal se i s Laponci a vyprávěl, že vypadají staře, že vypadají kvůli mrazu.“

František Halačka (*29. 9. 1921 – †2007), původem ze Záblatí u Velké Bíteše, se v mládí vyučil řezníkem a tomuto povolání zůstal věrný celý život. Jako ročník 1921 neunikl nucenému pracovnímu nasazení. Na podzim roku 1942 ho odeslali do Berlína, kde byl přiřazen k Organizaci Todt a přeskolen na kuchaře. Do Norska odjel spolu s několika stovkami českých dělníků v prosinci 1942. Cestoval přes Oslo, Trondheim a Narvik, poté v malé skupince podél pobřeží až k norskoo-finské hranici. Tam ho spolu s jedenácti Čechy (kuchaři, krejčími a ševci) určili na práce pro německou armádu. Posléze se pan Halačka dostal do Kirkenesu a Skippagurru, kde vařil v polní kuchyni pro německé vojáky. Po třech měsících byl s celou jednotkou i se zásobami odeslán do Billefjordu severně od osady Lakselv, kde zůstal téměř dva roky. — Po celou dobu pracoval v kuchyni jako kuchař. Díky přistupu k potravinám netrpěl hladem, a dokonce občas mohl vypomoci potřebnějším. V kuchyni vařili především pro Němce. — V roce 1944 se dostal domů na dovolenou. Když se vrátil zpět do Norska, Němci se již z nejsevernejší části Norska stahovali. Kapitulace Němců v květnu 1945 ho zastihla v Narviku. Do vlasti se vrátil až v září 1945. — Po návratu absolvoval vojenskou službu v československé armádě. V roce 1948 se oženil a s manželkou poté vychovávali dceru Hanu. Až do důchodu pracoval ve Velkém Meziříčí jako řezník. V devadesátých letech se s manželkou zúčastnil tří srazů Noráků v Havlíčkově Brodě. Zemřel v roce 2007. — František Halačka je jedním z nuceně nasazených v Norsku, kteří nejsou zachyceni v kartotéce Organizace Todt, uložené nyní v norském národním archivu.

František Halačka (*1921 – †2007) ble født i landsbyen Záblatí. Han utdannet seg til slakter og forble trofast mot yrket resten av livet. Som mann i 1921-årgangen slapp ikke han heller unna tvangsarbeid. Høsten 1942 ble han sendt til Berlin hvor Organisasjon Todt sørget for at han ble opplaert til kokk. Sammen med flere hundre andre tsjekkere ble han sendt til Norge i desember 1942. Reisen gikk via Oslo, Trondheim til Narvik. Derfra ble han fraktet med båt videre oppover langs kysten til den norsk-finske grensa. Der ble han og elleve andre tsjekkere (kokker, skreddere og skomakere) satt til å arbeide for den tyske hæren. Halačka var utstasjonert både i Kirkenes og Skiippagurra hvor han var kokk for tyske soldater. Etter tre måneder ble han overført til Billefjord, nord for Lakselv, hvor han ble værende i omtrent to år. — Han jobbet hovedsakelig som kokk for tyskerne. Takket være tilgangen på mat sultet han ikke, noen ganger kunne han endog hjelpe de som sultet. — I 1944 fikk han reise til Protektoratet på permisjon. Da han kom tilbake til Norge var tyskerne allerede i gang med å trekke seg ut av Finnmark og Nord-Troms. Kapitulasjonen i mai 1945 opplevde han i Narvik. Han var ikke repatriert før i september 1945. — Han giftet seg med Marie Halačková i 1948, sammen fikk de datteren Hana. På nittitallet deltok han på Norácis vennskapsmøter. František Halačka er en av flere hundre tsjekkiske tvangsarbeidere som ble sendt til Norge som ikke er registrert i Organisasjon Todts arbeiderkartotek, som i dag oppbevares i Riksarkivet i Oslo.

Vzpomínky dnes už dvacítkaletého pana Františka

Halašky z Velkého Meziříčí v roce 1942 totálně
nasazeného do Norska.

Ve dvacátém roce, a to 28. 10. jsem byl organizací TOTH poslán spolu s ostatními na práci do Německa. V Berlíně po týdenním poholení na kucháře jsem já i ostatní odjel do Štýrska a odtud na lodi UNUNDI se plavil do norského Oslo. Zde jsme byli všechni jen krátce ubytováni v lágrech, a poté nás část odjela vlakem do Tondhálskemu. Asi po čtrnácti dnech pak dali nákladními auty do Narviku a stále dál na sever. Během cesty nám ubývalo, jak nás rozdělovali po různých lágrech. To už jsme ale jeli přes Karasick/město na hranicích Norska a Finska/ do města Inari a Ivale ve Finsku. Byl leden 1943. Tam jsem si prožil první opravdovou severskou zimu. V mrazu -42°C jsme spali v přísném kosteleckém oblečení a nabalení v dece na holé zemi. To už nás bylo jen jedenáct chlapců - krajší, ševci a my dva kucháři. Ani tady jsme dlouho nedostávali. Přesunovali jsme se nákladními auty přes Kirkenes do Skipagury, kde jsme konečně začali vařit pro německé oficerky. Ale asi po třech měsících se celá kuchyně a velké zásoby daly našed do Vagø a Vardø a my následovali do Bølefjordu. Kdo

„Asi po třech měsících se celá kuchyně a veškeré zásoby nalodily na loď a my jsme jeli nákladáky přes Lakselv až do Billefjordu, kde jsme po všech útrapách zůstali dva roky. — Billefjord byl záliv se spoustou malých přístavů, odkud létaly hydroplány bombardovat Murmansk. Tady jsem poznal, jak pékné je severské léto. Je sice krátké, teprve v květnu taje sníh a v polovině září už zase sníh padá. Žijí tam Laponci, pasou ovce a suší seno na drátech a živí se rybolovem. — My jsme tady bydleli v dřevěných lágrech na jedné straně, Němci měli svoje vedle, a na druhé straně zase ruští zajatci. Vařili jsme pro asi 160 Němců. Byli jsme tři kuchaři, jídla jsme vařili různá, ale převážně z ryb a eintopfy. Nemohli jsme si naříkat, jídla bylo dost. Daleko hůře na tom byli zajatci, kteří od rána do večera v přístavu vykládali cement a uhlí. Jídlo si vařili pod dozorem, a to z odpadu z kuchyně (zbytky ryb a řepu). Často se mi podařilo získat pro ně zbytky pořádného jídla — a riskovat přitom vězení nebo i život. — Ve čtyřiačtyřicátém roce jsem dostal měsíc dovolenou, na kterou jsem měsíc jel domů a měsíc zpět. Když jsem se po dovolené vrátil do Billefjordu, Němci pomalu ustupovali a my jsme se stěhovali postupně dolů. Zastávka byla ještě ve městě Alta, kde jsme prožili poslední Vánoce v Norsku. — Konec války nás zastihl v Narviku. Měli jsme pochopitelně velkou radost a hlavně jsme se těšili na odjezd domů. Návrat domů byl však komplikovaný. Zmatek, rozbitá města, komunikace a dopravní prostředky způsobily, že jsme v norském Oslu čekali na odjezd až do září. Byli jsme mladí a šťastní, že je všem téměř hrůzám konec, tak nám to snad ani nevadilo. — To jsou asi v kostce shrnutý tři roky života v Norsku, ale bylo by toho ještě hodně, co mně zůstalo v paměti, a na to se nedá zapomenout.“

«Etter omrent tre måneder ble hele feltkjøkkenet og alle forsyningene lastet om bord på et skip. Vi ble fraktet på lastebil gjennom Lakselv til Billefjord, hvor vi, etter alle strabasene ble værende i to år. — Billefjord er en bukt med mange små havner. Herfra tok mange sjøfly av for å fly bombetokt mot Murmansk. Der opplevde jeg hvor vakker sommeren kan være i nord. Den er kort. Snøen smelter i mai og i midten av september faller det ny snø igjen. Samene lever der, de holder sauер, hesjer høy på ståltråd og driver fiske. — Vi bodde i trebrakker ved den tyske delen av leiren, mens de russiske fangene var i den andre delen av leiren. Vi var tre kokker som lagde mat for om lag 160 tyskere. Vi kokte forskjellige matretter, mest fisk og lapskaus. Det var nok mat, så vi kunne ikke klage. De russiske fangene, som losset sement og kull i havna fra morgen til kveld hadde det langt verre. De måtte koke maten av kjøkkenavfall (rester av fisk og rødbeter). Jeg klarte ofte å skaffe matrester til dem — og risikerte med det fengsel eller til og med livet. I 1944 fikk jeg en måneds feriepermisjon i Protektoratet. Da jeg kom tilbake til Billefjord var tyskerne i ferd med å trekke seg tilbake. Vi fulgte etappevis med vestover. Den siste jula i Norge tilbragte jeg i Alta. Krigens slutt opplevde jeg i Narvik. Vi var selvfolgelig glade, og vi så alle frem til å komme hjem. Det å komme seg hjem var imidlertid komplisert. Forvirring, ødelagte veier og transportmidler førte til at vi måtte vente på hjemreise helt til september. Vi var unge og glade for at grusomhetene endelig var over, så vi brydde oss ikke mye om ventetiden. — Kort fortalt var dette mine tre år i Norge. Men jeg husker mer og har mange minner jeg aldri vil glemme.»

Josef Touška

Tvangssendt til Kirkenes / Nuceně nasazen v Kirkenesu

Hana Bilková, datter, Bystrany, nordvest for Praha / Hana Bilková, dcera, Bystrany u Teplic
Jarmila Hanzalová, barnebarn, Praha / Jarmila Hanzalová, vnučka, Praha
Markéta Hanzalová, oldebarn / Markéta Hanzalová, pravnucika

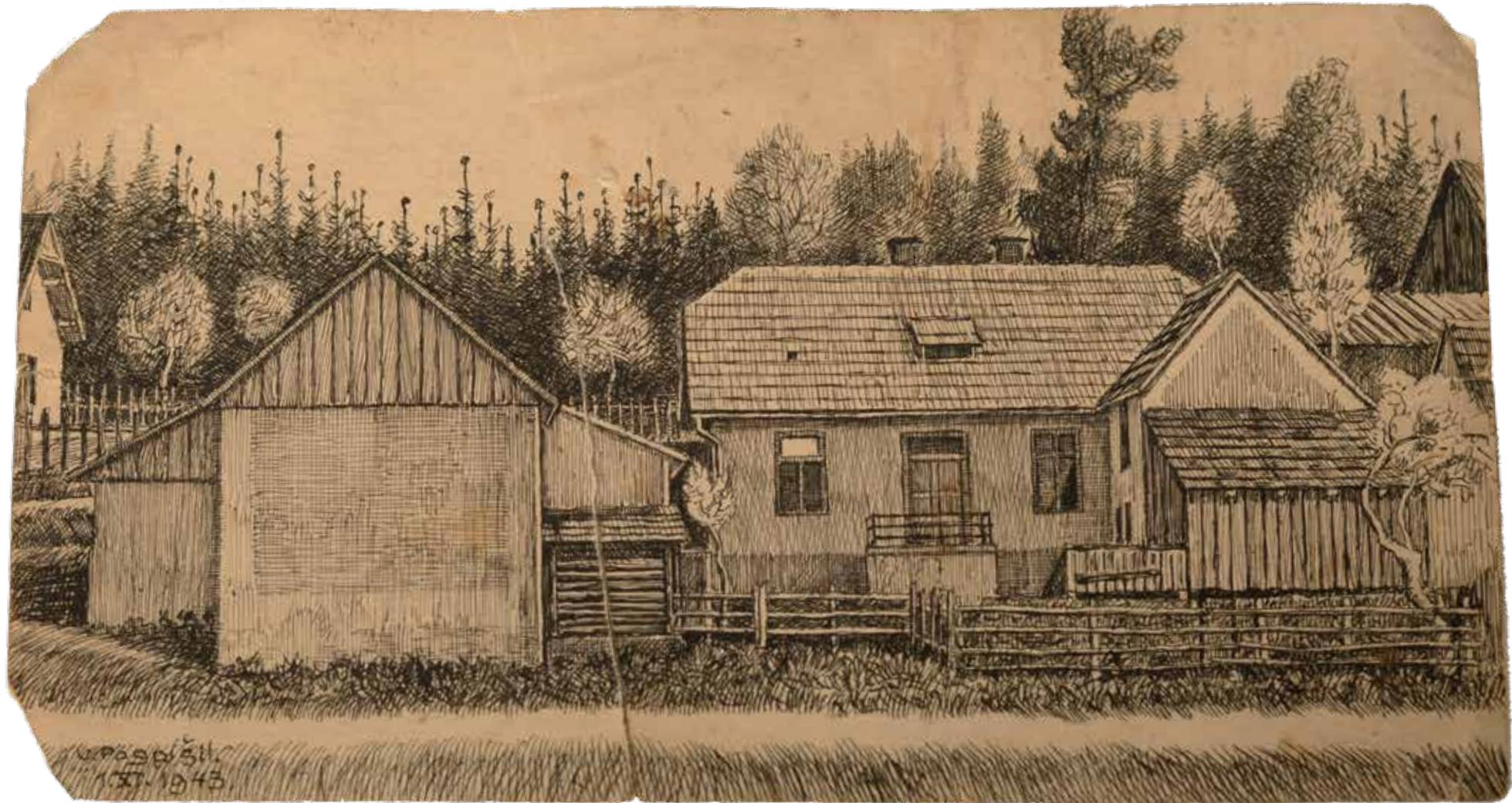

«Bestefar spiste ikke fisk resten av livet, fordi de hele tiden spiste fisk i Kirkenes-leiren. Den var ikke alltid skikkelig tilberedt. Han snakket om bombingen mot slutten av krigen. Han ville brukt hva som helst – til og med en avis – for å beskytte seg mot bombene. Bestefar var en hardtarbeidende mann. Han ville at jeg skulle bli advokat, det gikk i oppfyllelse, men han levde ikke så lenge at han fikk ikke oppleve det.»

„Do konce života už nejedl ryby, protože je v lágru v Kirkenesu jedli neustále, a to ne vždy rádně uvařené. Mluvil o bombardování na konci války, prý kdyby měl i třeba jen noviny, dal si je na hlavu ve víře, že ho ochrání. Můj děda byl pracovitý člověk. Chtěl, aby ze mne byla advokátka. To se mu splnilo, i když se toho nedočkal.“

Josef Touška (*1921 – †1996) se narodil v rodině domkáře na polosamotě Domahoř u Zruče nad Sázavou. Byl menšího vzrůstu, protože v dětství trpěl křivicí. Vyučil se krejčím. Do doby totálního nasazení žil doma s rodiči a se dvěma bratry. — Na práce do Německa byl povolán na podzim 1942. Z Berlína ho odeslali na práci v nejsevernejších částech Norska, v příhraničním městě Kirkenes u sdružení Arge Kaiserslautern. Dostal se tam po dvou měsících cesty spolu s desítkou Čechoslováků. Pracoval poté v krejčovské dílně. Setkával se tam s ruskými zajatci, kteří ve svých táborech živořili, a tajně jim šil ze zbytků látky oblečení. — V roce 1944 byli zahraniční pracovníci z kraje Finnmark v důsledku postupu Rudé armády staženi do západní části severního Norska. Po německé kapitulaci čekali tři měsíce v Narviku a posléze v Oslo na repatriaci do vlasti. — Po návratu si z vydělaných peněz z Norska, zasílaných domů rodině, pořídil domek v pohraničí – v Kadani. Zde se v roce 1947 oženil. Téhož roku se mu narodil syn Josef a v roce 1950 dcera Hana. Několik let pracoval na Dole Nástup v Tušimicích, kde jezdil na důlní dráze a udělal si zámečnický kurz. I nadále se ale věnoval krejčovskému řemeslu, a to i po odchodu do důchodu. Zemřel v roce 1996. Jeho potomci žijí v Kadani, Chomutově, ve Zruči a v Praze.

Josef Touška (*1921 – †1996) ble født inn i en husmannsfamilie sammen med to brødre i Domahoř. Han var kortvokst som følge av at han hadde hatt engelsk-syken som barn. Han fikk opplæring som skredder. Høsten 1942 ble han innkalt til arbeidstjeneste for Det tyske riket. Fra Berlin ble han sendt til Kirkenes for å arbeide for det tyske firmaet Arge Kaiserslautern. Han ankom Kirkenes sammen med et dusin andre tsjekkere etter en reise som varte i to måneder. Der ble han satt i arbeid i et skredderverksted. Til tross for at de bodde i atskilte leire, møtte han mange russiske fanger. I hemmelighet sydde han klær til russerne av stoffrester han fant i skredderverkstedet. — Høsten 1944 ble de utenlandske arbeiderne trukket ut av Finnmark og Nord-Troms sammen med de tyske soldatene. Dette var et resultat av Den Røde Armés frigjøring av de nordligste delene av Norge. Etter kapitulasjonen ventet han tre måneder i Narvik og Oslo før han ble repatriert til hjemlandet. — Tilbake i Tsjekkoslovakia brukte han pengene han hadde tjent i Norge til å kjøpe seg et hus i Sudetenland. Han giftet seg i 1947 og fikk to barn.

Dopis do Norska od učitele s náčrtem Touškova rodného domu, 4. 11. 1943

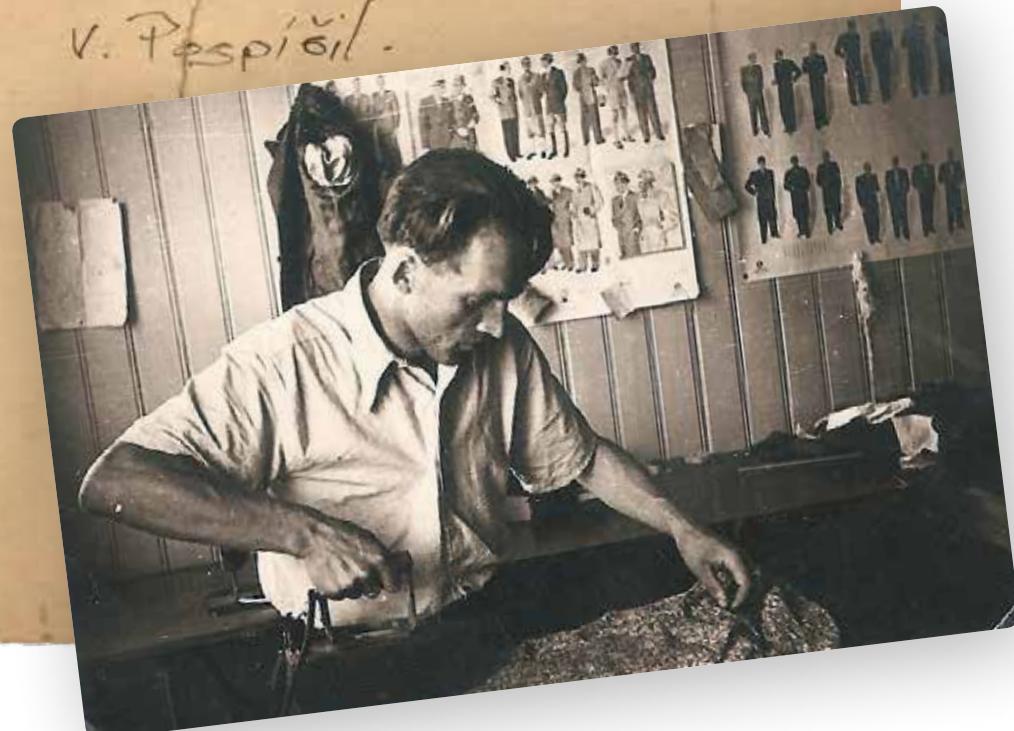
Skisse av huset hvor Josef Touška ble født. Brev fra en tidligere lærer, datert 4. 11. 1943.

Milý Josefe,
děkuji Ti za 2 listky, které přišly v téže obálce z Petsamonjoki a Ivalojoki.
Na kreslil jsem Ti rys domek. Byl jsem tam 1. a 2. listopadu. Bylo hezky jako
v létě. Nechce nám pršet. U vás všechni zdrávi. Zde nového nic. Jeda
hrozná býda o brambory, jichž se málo urodilo. Přeji Ti, aby ses
brzy a zdrav vrátil. Velmi mě těší, že na mne nedaří pomíňat.

S pozdravem

Zruč m. S., 4. XI. 1943.

V. Pessiöil.

«Av stoffrester sydde vi klær til de russiske fangene i leiren.
De led av kulde og sult. Derfor hjalp vi de i det skjulte. De russiske fangene
hadde ikke noe liv, de bare overlevde.»

„Ze zbytků látek šili pro ruské zajatce, kteří v lágru trpěli zimou a hladem.
Potajmu jim tak pomáhali. Ruští zajatci zde nežili, ale přežívali.“

Emil Tůma

Tvangssendt til Engeløya / Nucené nasazen na ostrově Engeløya

Martin Tůma, sønn, Nová Paka, nordøst for Praha / Martin Tůma, syn, Nová Paka

«Pappa snakket ikke så mye om oppholdet i Norge, vi satte oss aldri ned og snakket skikkelig om det. Det var nok traumatisk for ham. Nå prøver jeg å forstå mer ut fra brevene han sendte. Han skrev at vinterdagene var mørke i nord, det var deprimerende. De ventet på at båten skulle komme med brev. Det var kaldt og mye regn. Han elsket fjellene, som han beskrev som spektakulære.»

„Tatínek toho doma moc nevyprávěl, nikdy jsme si nesedli a neprobírali to. Bylo to pro něj živý. Já čerpám nyní z jeho dopisů. V dopisech psal, že tam byla strašná tma, bylo to strašně depresivní a vyhlíželi, kdy přijede lod' a přiveze poštu. Byla tam zima, dešť. Miloval hory a pro něj to bylo něco úzasného.“

Emil Tůma (*1921 – †1997) se narodil na Vrchovině v Nové Pace do rolnické rodiny. Studoval Odbornou zemědělskou školu v Rožnově pod Radhoštěm a několik let pracoval na rodinném statku. — Na práce do Říše byl povolán pracovním úřadem v Jičíně dne 30. října 1942. Odjel do Berlína, kde ho úředníci Organizace Todt vybrali do *Einsatzgruppe Wiking*, tedy na práce do Norska. Jeho cesta vedla přes Oslo a Trondheim až daleko za polární kruh, k německé firmě Laule & Kirchenbauer, pracující na výstavbě baterie Dietl na izolovaném ostrově Engeløya, asi 100 km vzdůšnou čarou od Narviku. Tam pak spolu s dalšími sedmdesáti Čechy strávili téměř dva roky. Hloubili ve skalách prostory na umístění palebných postavení obrubních pobřežních děl, stavěli silnice a pracovali v přístavu. Bydleli v dřevěných baráćích v tábore Tivoli u obce Bø. Domů do Čech se dostal pouze jednou, v rámci dovolené, kterou však strávil v nemocnici. I přes nepříznivý zdravotní stav se musel vrátit zpět do Norska. — Emil Tůma si z Norska dopisoval s otcem a bratrem, kteří usilovali o jeho propuštění. Kromě chatrného zdraví argumentovali také tím, že jeho pomocí je třeba na rodinném hospodářství. Nakonec skutečně jeho propuštění dosáhli, byť až v srpnu 1944. V lednu 1945 se zapojil do domácího odboje na Vrchovině. Za účast v odboji byl gestapem v březnu a dubnu 1945 vězněn ve Valdicích. — Po válce pracoval jako telegrafista a operátor na železniční stanici Stará Paka. V roce 1957 se oženil s Marií Malou, s níž vychovali jednoho syna. V roce 1976 odešel do invalidního důchodu. Zemřel v roce 1997. Jeho syn Martin žije se svými dospělymi syny v Podkrkonoší.

Emil Tůma (*1921 – †1997) ble født inn i en bondefamilie i landsbyen Nová Paka. Han fikk seg landbruksutdanning og jobbet på familiegården. — Den 30. oktober mottok han innkallelsen til arbeidstjeneste for Det tyske riket. Han dro til Berlin hvor Organisasjon Todt sendte han til Norge, der han skulle arbeide for Einsatzgruppe Wiking. På reisen mot nord var han innom både Oslo og Trondheim før han endte opp på Engeløya i Steigen. Der arbeidet han for det tyske firmaet Laule & Kirchenbauer med å bygge batteri Dietl. Tůma tilbragte neste to år på Engeløya sammen med sytti andre tsjekkere. De gravde ut stillinger til kystartilleri-kanoner, bygde veier og anla havner. De tsjekkiske tvangsarbeiderne var forlagt i Tivoli-leiren nært tettstedet Bø. Tůma hadde en permisjon i hjemlandet, store deler av denne ble tilbragt på sykehus. Til tross for dårlig helse måtte han reise tilbake til Norge etter endt permisjon. — Tůma brevvekslet med både broren og faren under oppholdet i Norge, som prøvde å få ham dimittert. De argumenterte både med hans dårlige helse og at de trengte hjelp for å drive familiegården. I august 1944 ble Tůma endelig dimittert. I januar 1945 deltok han i motstandsarbeid i hjemtraktene. Gestapo fengslet ham i to måneder for motstandsarbeidet. — I 1957 giftet han seg med Marií Malou, sammen fikk de sønnen Martin.

„Draží,
přijměte mnoho pozdravů a poděkování za balíček. Dostal jsem všechno v pořádku. Ten nůž mi pošli s pochvou, nezapomeňte na něco mastného. Hlavné tuky, špek, sádlo dobře přeškvařený, dejte to do nějaké konzervy, ale do papírový po marmeládě. Známky na balíček dostanem až snad později. Nyní se mě rozdrtí jeden zub, asi že si jej pojedu spravovat do Narviku. Snad si budu moct koupit něco na památku. Nyní jsem zas v jiném baráku. Je to o něco horší, není tady elektrika. Kdyby se mělo brát vážně či to ... (*nečitelné*) hlava. Záleží na tom, jak to bude dál. Dříve jsme pracovali v přístavě, teď děláme silnice. Pracujeme jak u nás cesták Dráský. Snad taky přišly domů peníze – co? – Jak po ... (*nečitelné*) ji z domů z dopisu, že se to plete tak všelijak. Já jen mám obavy, jak se to bude hýbat dál, cesta po zemi domů je dlouhá. Jen musím věřit. Paták mě psal sem, z hospodářství mě psali také. Z celého ročníku nás chybí čtyři, jsou většinou v Německu. – Paták psal, že jsou v třetí etapě, možná se budou za rok stěhovat. Sněhu málo, někdy je hrozně vítr se sněhem. U nás je takový počasí jednou za rok. S jídlom to uchází. Nyní se zas budu těšit na poštu a balíček. Táto, musíš se trochu šetřit, až přijedu domů, abychom si mohli spolu při tělesné svěžestí pohovořit. Co chodí hrát mariáš, mají ještě vodu na pivo. My dostáváme jeden litr vína týdně. Kořalku ne, ale mají zde silnou, když se k ní dá sirka, hoří. Lidé žádný, skoro všechno při starém. Abych se přiznal, nemám co psát. Jsem samá myšlenka a věcně čekáme na hodinu, která nás vysvobodí. Třetího tam bylo vidět slunko, prvně co jsem zde. V létě užijem světla dost, skoro celou noc je světlo. Nezapomeňte na omastek a cukerín, a koření též, a nůž. A to, o co jsem psal dříve. Balíček mě potěší, protože mě přišel akorát na narozeniny 8. února. Snad příští narozeniny budou lepší.

Ještě Vás jednou zdraví
Vás Emil“

Dopis Emila Tůmy rodičům, únor 1943, 1 strana. V držení rodiny Nová Paka.

«Kjære,
Jeg sender dere mange hilsener og takk for pakken. Den kom fram i god behold. Send meg kniven med slire og fettholdig mat. Helst fett bacon eller god smult. Legg det i en boks så det ikke harskner. Jeg sender frimerker til pakken senere. Jeg har fått ødelagt en tann, og blir kanskje sendt til tannlege Narvik. Forhåpentligvis får jeg kjøpt noen suvenirer der. Jeg har blitt flyttet til en annen brakke. Den er i dårligere stand, den har ikke en gang strøm. Tidligere jobbet vi i havnen, nå bygger vi veier. Vi jobber akkurat som veivokteren Dråský hjemme. Jeg håper dere har mottatt pengene jeg sendte – stemmer det? – (...) Jeg er så bekymret for hvordan det skal gå videre, jeg er så langt hjemmefra. Jeg prøver å holde motet oppe. Paták sendte meg et brev, han ble også sendt på tvangsarbeid. Da er det fire av oss fra samme årgang som er sendt på tvangsarbeid, de fleste til Tyskland. (...) – Det er lite snø her nå, men noen ganger er det mye vind og snø. Slik vær som vi bare har en gang i året hjemme. Vi får greit med mat nå. Jeg gleder meg til å få pakken fra dere. Pappa, du må spare på kreftene til jeg kommer hjem, du må holde deg frisk. Vi får en liter vin i uka, ikke noe brennevin. Brennevinet her er så sterkt at du kan sette fyr på den med en fyrstikk. Det er nesten ikke lokalbefolking her. Alt er ved det samme. For å være ærlig har jeg lite nytt å melde. Jeg tenker mye. Vi venter på den dagen vi blir frigjort. Solen kunne sees på himmelen for tre dager siden, det er første gang siden jeg kom hit. Til sommeren får vi mye sol, da er den oppen nesten hele natten. Ikke glem å sende fett, sukker, krydder og kniven. Jeg ble veldig glad for pakken, den ankom akkurat til bursdagen min 8. februar. Kanskje neste bursdag blir bedre.

Mange hilsninger
Deres Emil»

Brev fra Emil Tůma til foreldrene, februar 1943. Privat eie.

A dramatic black and white close-up of a person's face, heavily shadowed, looking directly at the viewer. The face is framed by numerous crumpled, overlapping pieces of paper with dense handwritten text in cursive script, suggesting a scene of intense communication or distress.

Jaroslav Lošták

Tvangssendt til Trondheim / Nasazen v Trondheimu

Jaroslava Hadrová, datter, Určice, sørøst i Tsjekkia / Jaroslava Hadrová, dcera, Určice u Prostějova

«Pappa lærte seg å røyke i Norge og søsteren sendte ham sigarettter. Han likte at nordmenn ikke låste inngangsdørene sine. Han ville reise tilbake til Norge etter krigen, men det var umulig. Han vurderte til og med å flytte til Norge, men mamma ville ikke.»

„Tatínek se v Norsku naučil kouřit a sestra mu posílala rozžehlené cigarety. Líbilo se mu, že Norové nezamykali dveře. Toužil se jet po válce do Norska podívat, pak to nešlo. Dokonce zvažoval, že se tam odstěhuje, ale maminka nechtěla.“

Jaroslav Lošták (*1922 – †2001) se narodil jako nejmladší ze tří dětí rodiny krejčího v Určicích. Studoval obchodní akademii v Prostějově. Na nucené práce do Norska byl vyslán na podzim 1942. Zprvu pracoval u firmy Sager & Woerner, později byl přidělen do krejčovské dílny výstrojního střediska Organizace Todt v tábore Strinda v Trondheimu. — Po ročním nasazení se dostal domů na dovolenou. Rozhodl se, že se již nevrátí a bude se skrývat. Po odhalení byl několik měsíců vězněn v Praze Ruzyni a poté poslán k vojenskému soudu do Berlína, neboť Organizace Todt podléhala vojenskému právu. Po odpykání tříměsíčního trestu ho na začátku roku 1944 vyslali zpět do Norska. Na samém sklonku války byl ze zdravotních důvodů zprostřen služby. Cestou domů zažil v dubnu 1945 nálety a bombardování německých měst, kterými projížděl. — Z radosti, že přežil válečné útrapy, a s vírou v budování nové společnosti nastoupil jako horník v dolech v Ostravě. Později se vrátil ke krejčovině a pracoval v oděvním průmyslu v Prostějově. Krejčovskému řemeslu se poté věnoval až do důchodu. V roce 1947 se oženil s Jarmilou Pospíšilovou, s níž vychovali dvě dcery, Ludmilu a Jaroslavu. — Kromě válečného pobytu v Norsku žil Jaroslav Lošták celý život v Určicích u Prostějova. Potomci žijí dnes v Určicích, Prostějově, Hradci Králové a také na Slapech. — V Norsku si mezi místními obyvateli našel přátele, s nimiž si po válce dlouho dopisoval. Rovněž udržoval kontakty s českými kamarády z nuceného nasazení.

Jaroslav Lošták (*1922 – †2001) var den yngste av tre barn i landsbyen Určice, faren var skredder. Han studerte ved handelsakademiet i Prostějov. Høsten 1942 ble han sendt som tvangsarbeider til Norge. Først jobbet han i firmaet Sager & Woerner, senere ble han satt i arbeid ved Organisasjon Todts skredderverksted i Strinda leir. Etter ett år fikk han reise hjem på permisjon, han bestemte seg da for ikke å reise tilbake og gikk derfor i skjul. Han ble avslørt og satt flere måneder fengslet i Praha-Ruzyně. Ettersom Organisasjon Todt var underlagt militærlovgivning ble han stilt for en militær domstol i Berlin. Etter en tre måneders fengselsstraff ble han tidlig i 1944 sendt tilbake til Norge. Mot slutten av krigen ble han av helsemessige årsaker dimittert. På vei hjem til Protektoratet i april 1945 opplevde han allierte luftangrep og bombing av tyske byer. — I 1947 giftet han seg med Jarmila Pospíšilová. Sammen fikk de døtrene Ludmila og Jaroslava. — Lošták fikk venner i Norge, som han brevvekslet med lenge etter krigen slutt. Han opprettholdt også kontakten med tsjekkiske arbeidskamerater fra tiden i Norge. På 1960-tallet vurderte han endog å ta med seg familien og flytte til Norge. På 1990-tallet deltok han jevnlig på Norácis vennskapsmøter.

Organisation Todt

Hauptlager Eichkamp

Verwaltung

Verpflegt

, 5. 11. 1945

„Sever, 19 / IX / 44

Milá Mařo,

předně ti posílám mnoho bratrských pozdravů a milých vzpomínek. Dnes večer jsem dostal od tebe první dopis, za který ti srdečně děkuji. Také ti Mařo gratuluji k narození tvé dcerušky Marušky. Když mě to maminka psala, měl jsem a mám radost, snad jako Ty sama. Přál bych si ji vidět, třeba že bych si s ní nemohl povykládat. Ale snad, než se vrátím, tak už bude něco žvatlat anebo už mě přijde naproti na nádraží? Jen, aby to bylo brzy. Ten život zde nestojí za nic. Stále myslím na domov, každý z nás zde myslí na domov, obzvláště teď. Stále smutná nálada nás doprovázi všechny, kam jdeme. Z práce do práce, a tak to jde stále a nic se nemění. Co tady tak máme zábavu, že se jdeme podívat v týdnu do kina. Teď se budeme mít trochu lepší. Budu dostávat od zítřka jídlo, jaké dostávají Němci. Tak se ten život nám zde trochu zpříjemní a bude nám lepší utíkat. Když se člověk trochu nají, tak také trochu na vše zapomene. Já už bych se nejradejí viděl doma u Vás. Ale co je vše platné vzpomínání. Aspoň, kdyby mě propustili na ty žádosti. Ani v to už nedoufám. Za prvé mě odtud těžko propustí, a kdyby, tak musí být za mě daná náhrada. A ta než by sem přijela, bůh ví, co by se do té doby stalo. (...) — Ve všední dny pracujeme od půl osmé do půl jedné a po obědě začneme od půl druhé do půl šesté. V pět hodin nám přichází pošta. Vždycky netrpělivě čekám, jestli mě něco nepřijde. V sobotu děláme od půl šesté do půl jedné a odpoledne hodinu vysáváme zem a pak máme přes neděli do pondělka volno. Ráno vstávám o čtvrt na osm a chodím spát o jedenácti až dvanácti v noci. (...) — Nemám z ničeho strach a věřím, že se zase šťastně sejdeme. Vidím Vás všechny jako teď, když jsem se s vámi tenkráte loučil. Vše je pryč a zase vše přijde. Pozdravujte Arnošta, Lubu a naše. Té malíčké to nějak vytma, že ji pozdravují také. Mnoha pozdravy končí a zdraví té tvůj bratr Jara ze severu.“

«Nord, 19/IX/44

Kjære Marie,

Først og fremst sender jeg deg mange hilsener og gode tanker fra din bror. Jeg takker deg for brevet ditt som jeg mottok i kveld. Gratulerer med vel overstått fødsel. Da mor skrev om det til meg ble, og er jeg fortsatt, lykkelig – kanskje like lykkelig som deg. Jeg skulle ønske jeg kunne få se lille Maruška, selv om jeg ikke kan snakke med henne. Kanskje hun vil småprate innen jeg kommer hjem? Og kanskje hun også vil være med og møte meg på stasjonen? Måtte det bare skje snart. Livet her er meningsløst. Jeg tenker fortsatt på alt hjemme, alle her savner hjemlandet, spesielt nå. Det triste humøret følger oss hvor hen vi går, fra jobb til jobb, ingenting kan endre på det. Den eneste oppmuntringen her er at vi kan gå på kino en gang i uken. Vi skal få det litt bedre nå. Fra i morgen vil jeg få samme mat som tyskerne. Da blir livet litt mer behagelig for oss. Når man får litt mer mat, glemmer han litt av det triste. Jeg ser fram til å komme hjem. Men hva skal jeg gjøre med alle minnene? Jeg tør ikke en gang å håpe på at de vil dimittere meg, jeg har søkt om det. Om de skal la meg gå må de finne en erstatter. Og bare Gud vet hva som kan skje mens jeg går og venter på en erstatter. — På hverdager jobber vi fra halv åtte til halv seks, med en times lunsj midt på dagen. Posten kommer klokken fem, jeg håper alltid på at det er brev til meg. På lørdager jobber vi fra halv åtte til halv ett, på ettermiddagen rydder vi opp. Søndagene har vi fri. Om morgenene står jeg opp kvart over sju og legger meg i elleve-tolv-tida om kvelden. (...) — Jeg er ikke redd for noe og tror vi vil møtes igjen. Jeg ser for meg dere slik dere var da vi tok farvel. Alt er borte, og alt vil komme igjen. Si hei til Arnošt, Luba og foreldrene våre fra meg. Hils den lille fra meg. Du gjør det slik at hun forstår det på en eller annen måte. Mange hilsener fra din bror Jaroslav. Hilsen fra Nord»

Josef Řehoř

Tvangssendt til Trondheim og Hemne / Nuceně nasazen v Trondheimu a Hemne

Petr Řehoř, sønn, Esbo, Finland / Petr Řehoř, syn, Esbo, Finsko

«Under tvangsarbeidet i Norge ble pappa interessert i kunst, spesielt malerier. Han beundret Edvard Munch. Etter krigen søkte han seg inn på kunsthøyskole i Praha hvor han studerte maleri og illustrasjon. Jeg arvet denne interessen fra han. Allerede i en alder av seks år fikk jeg male med pappas oljemaling. I årene 1968 til 1975 studerte jeg ved Kunstakademiet i Praha. Umiddelbart etter studiene flyttet jeg til Finland, hvor jeg fortsatt bor.»

„Otec se za totálního nasazení v Norsku začal zajímat o umění, zvláště o malířství. Obdivoval Edvarda Muncha. Po válce se přihlásil na UMPRUM v Praze a vystudoval malířství a ilustraci. Od něho jsem převzal tento zájem také já a začal jsem malovat už někdy v šesti letech otcovými olejovými barvami. V letech 1968–75 jsem studoval na AVU v Praze a hned po studiích odešel do Finska, kde žiji dodnes.“

Josef Řehoř (*1921 – †1974) se narodil v Nové Pace jako nemanželský syn Anny Rehořové. Jeho matka záhy zemřela. Josef Řehoř poté vyrůstal u příbuzných. Vyučil se textilním technikem a pracoval v textilní továrně v Jilemnici. – V říjnu 1942 byl povolán pracovním úřadem na práce do Říše. Ze shromažďovacího tábora v Berlíně byl přidělen do norského Trondheimu k německé firmě Georg Wendel ze Sárska. V Trondheimu pracoval jako pomocný dělník a jako svařec a později byl přemístěn do pracovního tábora v Hemne (96 km od Trondheimu), kde Němci budovali betonové bunkry. Za pobytu v Norsku se začal zajímat o skandinávské umění a přál si stát se výtvarným umělcem. V prosinci 1943 dostal dočasnou dovolenou domů z důvodu úmrtí babičky. Do Norska se ale již nevrátil a do konce války se skryval v horách v podhůří Krkonoše. – V roce 1946 vstoupil do komunistické strany a následující rok studoval dělnickou přípravku ke studiu na vysoké škole. Splnil se mu sen stát se akademickým malířem. Po studiu pracoval v ocelárně Kladno jako výtvarník propagace. – Po okupaci Československa vstoupil z KSC v roce 1968 a zapojil se do občanských protestů. – Z manželství měl dva syny, Petru a Ivana. Syn Petr po smrti otce emigroval do Finska, kde žije se svou rodinou.

Josef Řehoř (*1921 – †1974) ble født av utenfor ekteskap i landsbyen Nová Paka. Moren døde kort tid etter fødselen og Řehoř vokste opp hos slektinger. Han utdannet seg til tekstilteknikker og fikk jobb i en tekstilfabrikk. – I oktober 1942 ble han kalt ut til tvangsarbeid for Det tyske riket. Fra Organisasjon Todts kontor i Berlin ble han plassert hos det tyske firmaet Georg Wendel i Trondheim. I Trondheim jobbet han som hjelpearbeider og senere som sveiser. Han ble overført til Hemne hvor tyskerne bygde betongbunkere. Under oppholdet i Norge ble han interessert i skandinavisk kunst og ønsket selv å bli kunstner. I desember 1943 fikk han velferdspperm da bestemoren døde. Han dro ikke tilbake til Norge etter permisjonen, men gjemte seg i fjellområdene Krkonoše. – I 1946 ble han medlem av kommunistpartiet, året etter begynte han på universitetsstudier på kveldstid. Etter endt universitetsutdannelse i kunst begynte han å jobbe som reklamedesigner ved stålverket ved Kladno, utenfor Praha. Etter okkupasjonen av Tsjekkoslovakia i 1968 meldte han seg ut av kommunistpartiet og deltok i protestaksjoner. Etter farens død emigrerte sønnen Petr til Finland.

Václav Houska

Tvangssendt til Repparfjord og Lønsdal / Nasazen v Repparfjordu a Lønsdalu

Zbyněk Houska, barnebarn, Benešov, sør for Praha / Zbyněk Houska, vnuk, Benešov
Madeleine Houska, oldebarn / Madeleine Houska, pravnuka
Sophie Housková, oldebarn / Sophie Housková, pravnuka

«Bestefar snakket ikke om tiden i Norge. I mange år trodde jeg mine tanker om bestefars tvangsarbeid nord for polarsirkelen var noe jeg hadde diktet opp, eller at jeg hadde misforstått fortellingene jeg hørte i oppveksten. Dessverre lever ikke bestefar lengre, bestemor er også død, så jeg har ingen som kan gi meg førstehåndsinformasjon. Etter hva jeg husker flyktet bestefar til Storbritannia via Sverige.»

„Dědeček o Norsku doma vůbec nemluvil, možná si nesl i nějaké trauma z té doby. Celá léta jsem žil v domnění, že totální nasazení dědy za polárním kruhem v Norsku je něco, co jsem si vymyslel nebo špatně pamatoval z dětství. Bohužel děda už nežije, babička už taky ne, takže nemám nikoho, kdo má informace z první ruky. Z toho, co si pamatuji, tak děda utekl z Norska do Anglie přes Švédsko.“

Václav Houska (*1921 – †1998) se narodil v Žehušicích u Čáslavi do katolické rodiny. Absolvoval střední zahradnickou školu a do svého odvodu na práce do Říše pracoval jako zahradník. — Na konci října 1942 byl v Berlině zařazen k Organizaci Todt a poslan do severního Norska k německé firmě Fritz Schuppert. V červnu 1943 ho se skupinou dalších Čechů přemístili do Repparfjordu mezi městy Alta a Hammerfest, kde pracovali na stavbě přístavu. — V prosinci roku 1943 dostal dovolenou. Během cesty ho v Lipsku zastihlo spojenecke bombardování. Krátce poté, co dorazil domů, zemřela jeho maminka. Do Norska se vrátil až po třech měsících, a to na nové pracoviště do Lønsdalu (oblast Mo i Rana) asi dvacet kilometrů od švédských hranic, kde se stavěla železniční trať. Za pozdní návrat z dovolené byl krátce vězněn. — V červnu 1944 se rozhodl utéct do Švédská. To se mu podařilo společně s Ladislavem Jiráškem. Byli dopraveni do Stockholmu, kde se nahlásili na československé legaci. V říjnu 1944 se přihlásil jako dobrovolník do československé exilové armády. Na letecké spojení přes Severní moře do Británie musel však dlouho čekat a teprve 27. dubna 1945 s dalšími dobrovolníky přistál na letišti ve skotském Leuchars. Nastoupil vojenskou službu u náhradního tělesa čs. armády v Southend-on-Sea, kde absolvoval základní výcvik. Bojů na frontě se již nestihl zúčastnit. Do vlasti přijel až v lednu 1946. — Po válce se vrátil ke své práci zahradníka a zahradničení se na Čáslavsku věnoval až do důchodu. V roce 1950 se oženil s Ludmilou Španillerovou, se kterou vychoval tři syny – Václava, Huberta a Vladislava. Hojně se stýkal s kamarády z nuceného nasazení. V devadesátých letech se zúčastňoval srazů Noráků v Havlíčkově Brodě. Zemřel v roce 1998. Jeho potomci žijí na Čáslavsku a v Praze.

Václav Houska (*1921 – †1998) vokste opp i en katolsk familie i Čáslav. Han utdannet seg til gartner og jobbet som det til han ble tvangutsukrevet til arbeid for Det tyske riket.

— I oktober 1942 ble han sendt til Berlin, der ble han fordelt til Organisasjon Todt. De sendte ham til Finnmark for å jobbe for det tyske firmaet Fritz Schuppert. I juni 1943 ble han, sammen med en liten gruppe tsjekkere, sendt til Repparfjord, som ligger mellom Alta og Hammerfest, for å bistå arbeidet med utbyggingen av en havn. — I desember 1943 fikk han permisjon og reiste hjem til Protektoratet. På reisen opplevde han den allierte bombingen av Leipzig. Rett etter hjemkomsten døde Houskas mor. Etter tre måneder i hjemlandet måtte han tilbake til Norge. Ettersom han hadde tatt seg for lang permisjon, fikk han et kort fengselsopphold. Han ble så sendt til Lønsdal for å bistå arbeidet med Nordlandsbanen. Lønsdal ligger bare noen kilometer fra grensen til Sverige. — I juni 1944 lyktes han med å flykte til Sverige sammen med Ladislav Jirásek. I Stockholm meldte han seg for den tsjekkoslovakiske legasjonen. — I oktober meldte han seg for den tsjekkoslovakiske eksilhæren, men måtte vente lenge i Stockholm før han fikk plass på et fly over til Storbritannia. Først 27. april 1945 landet han på Leuchars-flyplassen i Skottland. Han startet sin militærtjeneste i Southend-on-Sea, i Sør-England, hvor han fullførte grunnopplæringen. Han rakk ikke å bli ferdig utdannet og sendt til fronten før krigen var over. Han returnerte til hjemlandet først i januar 1946. — I 1950 giftet han seg med Ludmila Španillerová, sammen fikk de sønnene Václav, Hubert og Vladislav. Han hadde mye kontakt med venner fra tvangsarbeidstiden. På nittitallet deltok han på Norácis vennskapsmøter.

TROMS OG NN MARK

UTGITT AV
LAGET FOR REISELIVET I NORGE

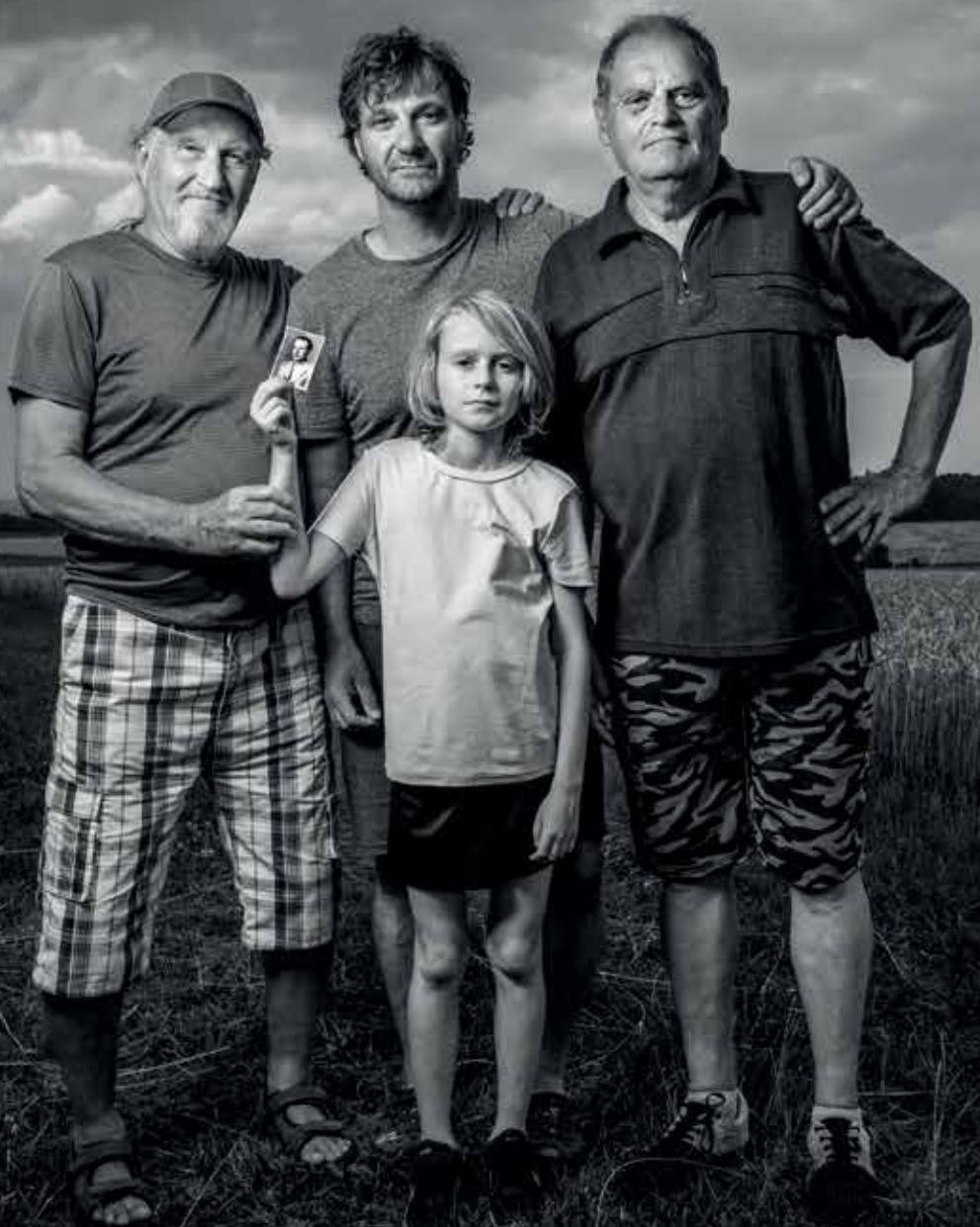
OSLO 194

Målestokk 1:100 000

0 50 100 150 200 250 300 km

Josef Hofman

Tvangssendt til Skiippagurra / Nuceně nasazen ve Skiippaguře

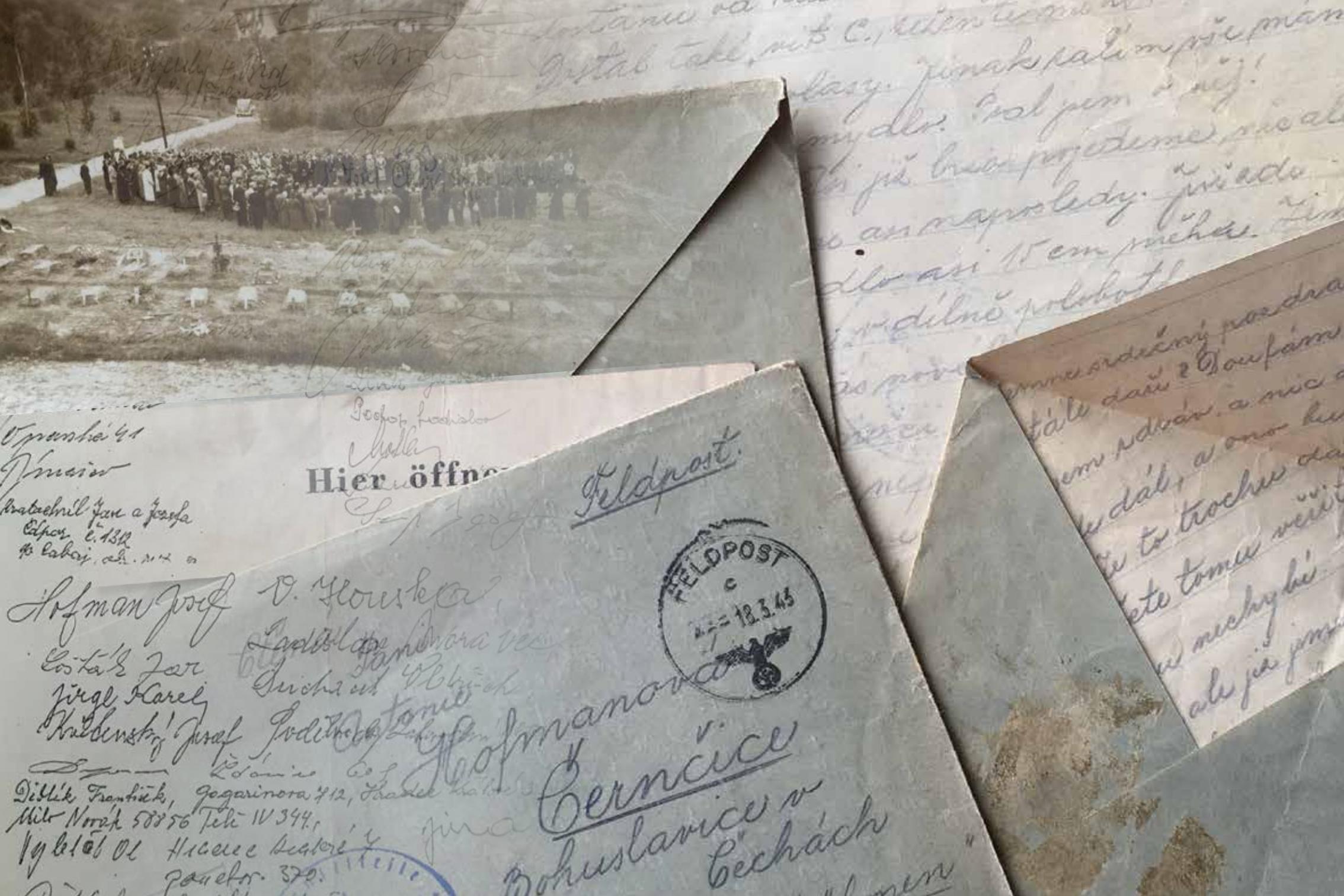
Josef Hofman, sønn, Černčice, nordøst for Praha / Josef Hofman, syn, Černčice u Nového Města nad Metují
Pavel Hofman, sønn, Nové Město nad Metují, nordøst for Praha / Pavel Hofman, syn, Nové Město nad Metují
Pavel Hofman Jr., barnebarn, Praha / Pavel Hofman Jr., vnuk, Praha
Nicolas Hofman, oldebarn, Praha / Nicolas Hofman, pravnuk, Praha

«Pappa hadde med seg et trekkspill fra Norge. Det hadde han byttet det til seg for sigareetter, som han hadde mottatt som rasjoner. Helt til han ble gammel spilte han trekkspill i et lokalt band i Černčice»

„Z Norska si tatínek přivezl harmoniku, již vyměnil za cigarety, které dostával na příděl. Až do konce života na ni hrával v obecní kapele v Černčicích.“

Jan Hofman (*1921 – †2000) se narodil dne 8. března 1921 v Černčicích v okrese Louny do rodiny krejčího. Jako vyučený pánský krejčí pak pracoval v dílně svého otce. — Dne 22. října 1942 obdržel povolávací rozkaz na práci do Říše a za týden už seděl ve vlaku do Berlína. Ze skupiny několika tisíc odvedenců z protektorátu ho vybrali do skupiny devadesáti krejčích, které Organizace Todt zařadila jako vlastní personál svých poboček v Norsku. — Z Berlína odjel se skupinou Čechů do tábora Klein Wachlin, poté ze štětínského přístavu lodí *Per Brahe* do Oslo. Tam se dozvěděl, že byl přidělen až na daleký sever, do Skiippagurry u norskofinské hranice. Nejdříve jel vlakem do Trondheimu, kde celý měsíc pracoval na stavbě ponorkového bunkru Dora. Teprve poté se s několika stovkami dalších Čechů nalodil na loď *Rigel* a plul přes Bodø do Narviku. Loď musela kvůli náletům změnit trasu a plavba se protáhla o řadu dní. Pak pokračovali lodí *Uland* přes Tromsø do Alta, poté další lodí do přístavu Hammerfest a odtud nákladními auty přes Repparfjord do Karasjoku. To už z Čechoslováků zbylo jen šest osob, z toho tři zůstali na místě a další tři včetně Jana Hofmana čekali dva týdny na transport do Skiippagurry. V mezičase vykonávali různé pomocné práce – od odhazování sněhu z cest po práci v kuchyni. Do finské Skiippagurry dorazili až 23. února 1943, tedy po čtyřech měsících od povolání na práce do Říše. — Konec války ho zastihl v okolí Nordreisy. Zažil zde horečný útek německého vojska před Rudou armádou. Domů se vrátil 2. září 1945. — Po válce Jan Hofman pokračoval v krejčovském řemeslu. Byl zaměstnán v oděvním družstvu Vкус Hradec Králové. V roce 1947 se oženil se svou přítelkyní Marií Hercíkovou, se kterou si psal i v době nasazení. Vychovávali spolu dva syny – Josefa a Pavla. Ti žijí v Černčicích a v Novém Městě nad Metují dodnes. Jejich potomci bydlí v Praze.

Josef Hofman (*1921 – †1999) ble født inn i en skredderfamilie i Černčice. Han jobbet som lærling i farens skredderverksted. 22. oktober fikk han innkalling til tvangsarbeid for Det tyske riket, allerede enuke senere satt han på toget til Berlin. Der ble han innrullert i Organisasjon Todt som skredder. — Fra Berlin dro han, sammen med en gruppe tsjekkere, via Klein Wachlin-leiren til Stettin. Derfra ble de fraktet med skipet „Per Brahe“ til Oslo. I Oslo fikk han vite at han skulle sendes til Skiippagurra øst i Finnmark. Første stopp på veien nordover var Trondheim. Her jobbet han en måneds tid med byggingen av ubåtbunkerne Dora. Så ble han, sammen med flere hundre andre tsjekkere, fraktet med „Rigel“ via Bodø til Narvik. Seilasen tok flere dager og skipet måtte flere ganger endre kurs på grunn av allierte luftangrep. Fra Narvik gikk seilasen videre med „Uland“, først til Tromsø og så videre til Alta. Fra Alta ble han fraktet videre med en ny båt til Hammerfest. Så ble de fraktet på lastebil fra Hammerfest via Repparfjord til Karasjok. Da de kom til Karasjok, var det bare seks tsjekkere i reisefølget. Tre tsjekkere ble værende i Karasjok, mens Hofman og to andre tsjekkere måtte vente på transport videre til Skiippagurra. I ventetiden hjalp de til med alt fra snøbrøyting til kjøkkenarbeid. Ikke før 23. februar 1943, fire måneder etter at han fikk innkallingen, ankom han Skiippagurra. — Hofman ble vitne til den tyske tilbaketrekkingen fra Finnmark og Nord-Troms, etter at Den Røde Armé rykket inn i Finnmark fra Nord-Finland. Ved krigens slutt befant han seg i Nordreisa i Troms. Hjem til Tsjekkoslovakia kom han 2. september samme år. I 1947 giftet han seg med Marie Hercíková, som han hadde brevvekslet med under tvangsarbeidet i Norge. Sammen fikk de sønnene Josef og Pavel.

„V pondělí 7. května 1945 byl skoro celý den normální život. Po práci jsem se zastavil u kluků v kuchyni. Tam jsem se doveděl novinu, na kterou jsme všichni tak dlouho toužebně čekali. Konec války! Německo kapitulovalo! Celý večer se o ničem jiném nemluvilo. Místo spánku jsme ještě v noci dělali pro sebe. — V úterý ráno dán rozkaz svoje věci zabalit, jinak všechno nechat a odjíždí se. Před poledнем všechno hotovo a my nastupujeme cestu domů! Tentokráté neautama, ale koňmo. Na cestu nás slušně vypravili. Dostali jsme 100 cigaret, 4 tabáky, půl litru snapsu a přídavek 100 cigaret. Též jídlo. Konzerva, sýr, ½ kg másla. Celkem jelo asi 20 povozů se zavazadly. Čekalo nás čtyřicet kilometrů do Nordreisy. Po deseti kilometrech proti nám projelo auto a hlásilo: Co nejrychleji dojeti do přístavu, lodě ve čtyři hodiny odjíždí a jiná již nepojede. To znamená zůstat v úplně pustině, a potom se dostat do rukou Norů, kteří mají domy spálené a majetek zničen, anebo k Rusům. Toho posledního se bojí Němci nejvíce. Nastala jízda, kde šlo o život! — Hned po prvním nasazení tempa jsme předjeli povoz, ulétlo mu kolo. Muselo se rychle jednat. Koně odpráhnout a pustit je do přírody, lidi přelezli na jiný povoz, zavazadla se nechala ležet a úprkem dál. Potom ještě jeden povoz bez kol, jeden převrácený. U cesty jsem viděl ležet asi šedesát kvérů. — Po nalodění jsme vypluli. Svoji novou harmoniku, kterou jsem dostal od frontfíry, jsem hodil do moře. Byla k ničemu, koně mi ji rozšlapali. Vencovi Obrazovi zašlapali tašku s 1000 cigaretami a asi 10 tabáky. Jen když se jede. V Tromsø nás Norové trochu postrašili, několik mladých Norů mělo na břehu revolvery. Když viděli, že na lodi se ukázaly též zbraně, odešli. Ve čtvrtek odpoledne jsme odjeli z Tromsø autama. (...) — Ted' je nás Čechů více, než jsme si myslí. Dříve to nosilo na rukávě zlomený kříž a ted' je na témž místě naše vlajka. Vše bude pomstěno, domů přijdeme všichni, ale potom přijde účtování. Každý jak si zaslouží. Kdo prodal za kus chleba vlast, pro toho není místo v naší osvobozené vlasti.“

«Mandag 7. mai framsto som en tilnærmet vanlig dag. Etter jobb besøkte jeg gutta på kjøkkenet. Der fikk jeg nyheten som vi alle har gått så lenge og ventet på. Krigen er slutt! Tyskland kapitulerte! Vi snakket ikke om annet den kvelden. — Tirsdag morgen ble vi beordret til å pakke alle personlige eiendeler, alt annet skulle ligge igjen. Allerede før klokken tolv var vi ferdig pakket og klare for å reise hjem! Transporten skulle foregå med hester. Vi fikk med oss bra rasjoner på reisen. Alle fikk 200 sigaretter, fire pakker tobakk og en halv liter snaps hver. I tillegg fikk vi med oss hermetisert ost og en halv kilo smør på reisen. Det var om lag tjue vogner med bagasje. Det var førti kilometer til Nordreisa. Etter ti kilometer ble vi innhentet av en bil, da fikk vi beskjed om å komme oss så fort som mulig til havnen, siste båt letter anker klokken fire. Å ikke rekke båten ville bety å bli værende i ødemarken, overlatt enten til nordmenn som har fått sine hus brent ned eller til russerne. Tyskerne er mest redde for sistnevnte. Det ble en tur hvor vi følte at livene våre sto på spill. — Rett etter at vi satte hesten i bevegelse igjen, mistet vognen ett hjul. Vi måtte handle raskt! Vi slapp løs hestene og klatret opp i andre vogner. Bagasjen fikk vi ikke med oss. Videre bar det i full fart. Så røk hjulene på en annen vogn, den veltet. Jeg så om lag seksti våpen liggende i veikanten. — Ankeret ble lettet med en gang vi hadde kommet oss om bord. Jeg kastet det nye trekspillet jeg hadde fått av Lagerführer over bord. Det var ubruklig etter å ha blitt tråkket på av hestene. Min venn Václav Obraz mistet sin veske med omrent 1000 sigaretter og ti pakker skrātobakk i havet. I Tromsø ble vi skremt da vi så flere unge nordmenn bevæpnet med revolvere [trolig Milorg-menn, red. anm.]. Torsdag ettermiddag ble vi fraktet på biler fra Tromsø. (...) — Det viser seg at det er flere tsjekkoslovakere her enn vi trodde. Mange har hakekors på armen [tsjekkoslovakiske borgere som tjenestegjorde i Wehrmacht, red. anm.], mens vi pryder våre uniformer med vårt eget flagg. Alt vil bli hevnet når vi kommer hjem, da kommer oppgjørets time. Alle får som fortjent. De som solgte seg til tyskerne for et stykke brød, har ingen plass i vårt frigjorte hjemland.»

Jaroslav Buchtík

Tvangssendt til Harstad / Nucené nasazen v Harstadu

Jaroslav Buchtík, sønn, Tábor, sør for Praha / Jaroslav Buchtík, syn, Tábor

«Pappa mintes Norge med glede, han sa aldri noe negativt. Han lærte seg å røyke i Norge fordi de fikk rasjoner med sigarettter. Han forble en storrøyker resten av livet. Han snakket egentlig ikke så mye om Norge, med unntak av familien Strøm, som han og mamma besøkte i 1965.»

„Otec na Norsko vzpomínal velice rád, nic negativního nezmiňoval. Tam se naučil kouřit, protože dostávali příděly cigaret, a celý život pak byl silný kuřák. O Norsku poprvé moc nevyprávěl, s výjimkou vzpomínek na norskou rodinu Strømových, kterou v roce 1965 s manželkou navštívil.“

Jaroslav Buchtík (*1920 – †1997) se narodil jako předposlední ze třinácti dětí obchodníka Jana Buchtíka a jeho manželky Ludmily v Borsicích u Buchlovic. Rodiče mu umožnili vzdělání na Arcibiskupském gymnasiu v Kroměříži a posléze se měl připravovat na dráhu kněze na bohosloveckém semináři (jeho dvě sestry byly rádové sestry). V listopadu 1942 však obdržel povolání na pracovní úrad, který ho v rámci Organizace Todt odeslal do Norska ke stavební firmě Hermann Schäfer, 250 kilometrů za polární kruh do Harstadu severně od Narviku. V nuceném pracovním nasazení v Norsku pak prožil celou válku. — Po německé kapitulaci čekali nuceně nasazení Češi na repatriaci do vlasti, a měli tedy čas užívat si svobodu. Jaroslav Buchtík se tehdy přátelil s místní dívkou Ingrid Kristoffersen (později provdanou Strøm). — Po válce vystudoval stavební fakultu ČVUT a celý život pracoval v Hydroprojektu v Praze. — V červnu 1949 se oženil s Eddy Ptáčkovou, se kterou měli dvě děti – Jaroslava (*1952) a Marcelu (*1954). V roce 1965 se s manželkou do Norska dokonce vypravili, přičemž navštívili i rodinu Strømových. O jejich pobytu se objevila zmínka v místních novinách. Z Norska si tehdy přivezl i svoji tahací harmoniku, kterou si tam kdysi zakoupil. Čekala na něho u Strømových dlouhých dvacet let.

Jaroslav Buchtík (*1920 – †1997) var nest yngste av kjøpmann Jan Buchtík og kona Ludmilas tretten barn. Han vokste opp nær Buchlovice. Han hadde to søstre som var nonner, selv skulle han utdannes til prest ved det teologiske fakultetet. I november 1942 ble han innkalt til tvangsarbeid for Det tyske riket. Han ble sendt til Norge, hvor Organisasjon Tot hadde fordelt han til det tyske byggefirmaet Hermann Schäfer i Harstad. I midten av 1943 ble han overført til Trondenes, utenfor Harstad, for å bygge befestningsanlegg til artilleribatteriet Theo. Han tilbrakte hele krigen som hjelpearbeider i Norge. — Etter kapitulasjonen fikk tsjekkerne nyte friheten mens de ventet på å bli repatriert. Buchtík hadde et godt forhold til Ingrid Kristoffersen [senere gift Strøm, red. anm.] — I 1949 giftet Buchtík seg med Eddy Ptáčková, sammen fikk de barna Jaroslav og Marcela. — I 1965 dro Buchtík og kona til Harstad for å besøke familien Strøm. Besøket ble omtalt i lokalavisen. Da han dro hjem derfra hadde han med seg trekspillet sitt, det hadde ventet tjue lange år på ham hos familien Strøm.

A-B-R-I-T-S-B-A-U-I-N-G-U-N-G-E-N
P R A C O V N I P O D M I N K Y .

Firma: Organisation Todt, Stammlager Berlin, Bahnhof
Deutschlandhalle.
Transport am: ..... um 15 Uhr, Sammelpunkt Olmütz.

1. Arbeitszeit: wöchentlich.....bis 60 Stunden.

Pracovní doba: týdně.....až 60 hod.

2. Lohn:

1./ Die bei der Organisation "Todt" eingesetzten tschechischen Arbeitskräfte erhalten ohne Rücksicht auf den Ort des Einsatzes folgende Stun-

dele:

a/ ungelerte Arbeiter/h.arb./60Rpf b/ odborní dělnici.....Rpf 74

b/ angelernte Arbeiter 67 c/ Handwerker/Facharb./ 74

Den tschechischen Arbeitern wird Berbeitrag von kalendertäglich

50gazsít, auszahlbar am 1.11.

1./ 4. Leistung erhalten nicht. Eine besondere Tranchentschädigung neben diesem Betrag wird nicht gewährt.

3./ Familienheimfahrten sind nach 4. Stravoyání, ubytování a vrahni odvý bspplatné.

Der Tiefordnung zur Regelung von Familienheimfahrten während der Kriegszeit für ausländische Arbeitskräfte mit für ausländische Arbeitskräfte in Deutschen Reich zu gewähren.

Vorprägung, Unterkunft und Überleitung kostenlos.

4./ Es sind mitzubringen: a/ Gültliche Ausweispapiere über Persönlich und Familienstand.

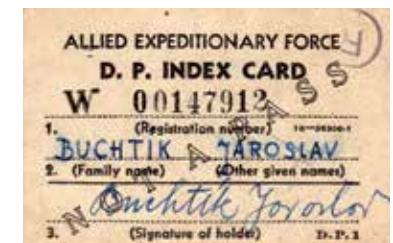
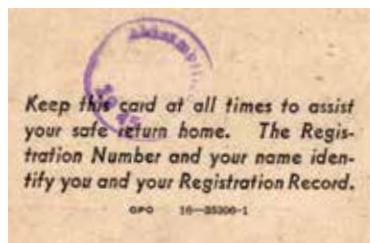
b/ Arbeitspapiere.

c/ Nach Möglichkeit warme Unterkleidung.

d/ Dieser Schein ist sorgfältig aufzuhbewahren.

e/ Verhältnisse und Ladigen die für Überzuchtmachen haben, können Anträge auf Familienhilfe sofort beim Arbeitsamt stellen.

Fotografie z Narviku a okolí pořízené Jaroslavem Buchtíkem po kapitulaci. Zachycují život Čechoslováků v Narviku a okolí v prvních poválečných měsících před návratem do Československa, květen – červenec 1945.

Jaroslav Buchtíks fotografier fra Narvik og omegn etter kapitulasjonen. Bildene gir et innblikk i tsjekkernes liv i perioden mai til juli 1945, mens de ventet på å bli repatriert hjem til Tsjekkoslovakia. Privat eie.

Valter Turek

Tvangssendt til Trondheim / Nuceně nasazen v Trondheimu
Lubomir Turek, sønn, Brno / Lubomír Turek, syn, Brno

«Vi har et bilde av tsjekkerne som går i 17. mai-toget Trondheim etter freden. Pappa er den eneste med ny jakke. Han var skredder og hadde sydd den for anledningen. Nordmennene var tsjekkerens venner. Det var ingen som spytet eller kastet stein på dem. Pappa fortalte meg at han hadde en venninne i Trondheim. Jeg har vært på Norácis vennskapstreffet to ganger. Det var utrolig hvor glade de var for å se hverandre. Faren min var veldig rørt over det.»

„Když skončila válka, tak máme fotku z Trondheimu, jak jdou v průvodu. Táta byl jediný v novém saku. Byl krejčí a pro tuto příležitost si ho ušil. Norci pro ně byli kamarádi. Nikdo tam po nich neplival a neházel kamení. Měl tam přítelkyni. Dvakrát jsem byl na jejich poválečném setkání. Bylo neuvěřitelné, jak se na sebe těšili. Můj táta to hrozně prožíval.“

Valter Turek (*1922 – † 2018) se narodil v Šatově u rakouských hranic do rodiny továrního dělníka s pěti dětmi. Otec zemřel, když Valterovi byly čtyři roky. Vyučil se u místního krejčího pana Macha. Po zabbrání Sudet Němcí se rodina musela z pohraničí vystěhovat, do konce války pak Turkovi bydleli u bratrance. V létě 1943 dostal povolání na nucené práce do Berlína, odkud byl poslán do Trondheimu, kde pracoval jako pomocný dělník u firmy Sager & Woerner. V Trondheimu poté zůstal až do německé kapitulace. Domů se dostal v létě 1945 a rodina se poté přestěhovala zpět do pohraničí. — Po návratu se aktivně podílel na zakládání zemědělského družstva, kde pracoval jako účetní. Byl zvolen předsedou národního výboru, později se stal vedoucím jednoho podniku ve Znojmě. Dálkově vystudoval Vysokou školu ekonomickou. V městě bydlíště se aktivně zapojil do činnosti Pohraniční stráže. Založil místní kapelu Šatovanka a byl jejím kapelníkem. V důchodu občasně pracoval a působil ve svazu zahrádkářů. Jezdil pravidelně na srazy Noráků a pomáhal tam s dokumentací a vyhledáváním pamětníků.

Valter Turek (*1922 – † 2018) ble født i Šatov, i en fabrikkarbeiterfamilie med fem barn. Faren døde da han var fire år gammel. Han gikk i skredderlære hos den lokale skredderen Mach. Etter tyskernes okkupasjon av Sudetenland måtte familien flytte ut av grenseområdet og de bodde hos en fetter gjennom krigen. Sommeren 1943 ble han innkalt til arbeid i Berlin, hvorfra han ble tvangutskrevet til Trondheim. I Trondheim jobbet han som hjelpearbeider og skredder for Sager & Woerner. Han var i Trondheim resten av krigen. Han kom hjem sommeren 1945, og familien flyttet tilbake til grensetraktene. — Etter hjemkomsten var han aktiv i opprettelsen av et landbrukssamvirke og arbeidet der som regnskapsfører. Han ble valgt til formann i den lokale arbeidskomiteen og arbeidet senere som distriktssjef for kooperativet i Znojmo. Han studerte ved universitetet for økonomi ved fjernstudier. Han var aktivt engasjert i grensevaktenes arbeid. Han grunnla det lokale korpset Šatovanka og var dets kapellmester. Som pensjonist jobbet han aktiv i gartnerforeningen. Han deltok jevnlig på Noráci-treffene og hjalp til med dokumentasjon av tvangsarbeid i Norge til bruk i erstatningssaker etter 2000.

Til minne om
Åvar Bakken.
Kong Fugls gt 35,
Helsinki,
Norge.

Jiří Benc

Tvangssendt til Engeløya og Steigen / Nuceně nasazen na ostrově Engeløya

Jan Benc, sønn, Postřelmov / Jan Benc, syn, Postřelmov

«Det som var merkverdig var at de ubehagelige minnene fra Norge, hovedsakelig de harde vintermånedene og det harde arbeidet, kom i skyggen av fokuset på de hyggelige tingene, middnattsolen og de nesten fire månedene i Norge før hjemreisen.»

„Pozoruhodné bylo, že nepříjemné vzpomínky z Norska – hlavně z období krutých zimních měsíců a těžkých prací – byly odsouvány do pozadí a na světlo byly vyzdvihovány příjemné záležitosti: polární den a hlavně doba po skončení války, tj. téměř čtyři měsíce strávené v Norsku před odjezdem domů.“

Jiří Benc (*1922– †1995) se vyučil zahradníkem a jako dvacetiletý byl povolán na nucenou práci do Říše. S osmi desítkami Čechů ho poslali na ostrov Engeløy, kde Němci budovali dělostřeleckou baterii Dietl. Vedle pomocných prací byl pověřen i maskováním vojenských objektů. V Norsku si našel známost, dívku Ernu, se kterou si dopisoval. Do Československa se vrátil až v září 1945. — Rok po válce se oženil. S manželkou se usadili v Šumperku a vychovávali spolu čtyři děti. Celý život se věnoval zahradnickému řemeslu. Zemřel v roce 1995. Nejstarší syn, Jan Benc, po smrti otce navštívil sraz Noráků a o nuceně nasazených v Norsku napsal několik novinových článků. Dodnes rodina uchovává unikátní válečné fotografie.

Jiří Benc (1922-1995) hadde opplæring som gartner og ble innkalt til arbeid i Det tyske riket som tjueåring. Sammen med åtti tsjekkere ble han sendt til Engeløya, der tyskerne bygde artilleribatteriet Dietl. I tillegg til jobben som hjelpearbeider fikk han i oppdrag å kamuflere militære objekter. I Steigen fikk han en norsk kjæreste som het Erna, de sendte brev til hverandre. Han ble ikke repatriert tilbake til Tsjekkoslovakia før i september 1945.

— Ett år etter krigen giftet han seg, og bosatte seg i Šumperk. Hele livet arbeidet han som gartner. Han fikk fire barn. Den eldste sønnen, Jan Benc, deltok etter farens død på Norácis vennskapsamlinger, han har også skrevet flere avisartikler om tvangsarbeiderne i Norge i tsjekkiske aviser. Familien har mange fotografier som ble tatt i Norge under krigen.

CZECHOSLOVAKIA

O.T.
Ostří hoši
od Narviku

Zpráva Jana Bence, syna Jiřího Bence, o srazu nuceně nasazených v roce 2000, kterého se zúčastnil rok po smrti svého otce. Otec o pobytu v Norsku doma nevyprávěl a Jan Benc se na srazu chtěl dozvědět více o jeho osudech a pobytu na nucené práci v Norsku:

„Začátkem července 2000 jsem se v Havlíčkově Brodě účastnil srazu totálně nasazených v Norsku. Setkání se zúčastnilo téměř 100 přímých pamětníků spolu s přibuznými včetně pozůstalých po těch, kteří se již tohoto setkání nedozíli. — Oficiálními hosty byl velvyslanec pan Lasse Seim a vojenský přidělenec Sverre Kjerpeseth. Setkání se neslo převážně v diskusích a vzpomínkách na čas spojený s odjezdem do Norska, pobytom a návratem z Norska. Byly předkládány různé materiály od dokumentů, jako například kopie pracovních knížek, až po různé fotografie z tehdejší doby (některé fotografie by se asi mohly pro Němce stát záminkou k okamžitému zastřelení) včetně dokumentů z doby těsně po valce. — Při besedách bylo zajímavé pozorovat zralé muže ve věku kolem 80 let, jak vzpomínají na dobu dávno již odeznělou, ale ve vzpomínkách stále živou. Pozoruhodné bylo, že nepříjemné vzpomínky (hlavně z období krutých zimních měsíců a těžkých prací) byly odsouvány do pozadí a na světlo byly vyzdvihovány příjemné záležitosti (polární den a hlavně doba po skončení války, tj. téměř 4 měsíce strávené v Norsku před odjezdem domů).“

Některé postřehy z vyprávění.

- První Vánoce v cizině v r. 1942 byly ve skromných podmínkách, žádná jedlička, ale v nízkých dřevěných barácích na trámech (baráky neměly strop) provedli výzdobu z jalovcových větvíček. Vše proběhlo bez dárků, v nostalgi, ale s přáním, aby se co nejdříve vrátili domů.
- I v těchto krutých zimních podmínkách se muselo pracovat na opevnění, vrtalo se ocelovými vrtáky do skalnatého podloží, pracovalo se v mrazech se sbíječkou. Utrpení zvyšovala ještě skutečnost, že prakticky nikdo nevěděl, co se děje doma, vždyť dopis šel až několik týdnů nebo měsíců.
- Aby si zkrátili dlouhou chvíli, založili naši koncem května 1945 kapelu a začali při sebemenší příležitosti hrát českou muziku. Získali si tím velkou popularitu mezi místním obyvatelstvem, zejména mezi mladými Norkami. A tak v tuto dobu vznikl nejeden milostný románek. Bylo zajímavé pozorovat v dnešní době tyto 80-leté muže, jak jim při této vzpomínce ještě dnes jiskří oči.
- S blížícím se domovem vzrůstalo napětí, co se všechno doma událo, jak jsou na tom nejbližší, neboť již několik týdnů až měsíců neměli žádnou zprávu z domova.

Rukopis postřehů Jana Bence ze setkání Noráků v roce 2000. Osobní sbírka.

Jiří Bencs eldste sønn, Jan Benc, forteller om et besøk på et tvangsarbeidertreff i 2000, ett år etter farens død. Faren snakket ikke om tvangsarbeidet i Norge hjemme. Derfor ønsket han å få vite mer om farens skjebne i Norge:

„I begynnelsen av juli 2000 deltok jeg på et vennskapstreff i Havlíčkův Brod med noen av de som hadde vært utplassert i Norge. På møtet deltok nesten 100 tidsvitner, sammen med familiemedlemmer, inkludert etterlatte etter de som ikke lenger levde da dette møtet fant sted. — De offisielle gjestene var Norges ambassadør Lasse Seim og forsvarsattaché Sverre Kjerpeseth. Møtet besto for det meste av diskusjoner og mimring om tiden knyttet til avreise til-, oppholdet i - og returnen fra Norge. Forskjellig materiale ble lagt fram, alt fra kopier av arbeidsbøker til ulike fotografier fra tiden, også dokumenter fra tiden rett etter krigens slutt. — Under samtalene var det interessant å observere eldre menn i 80-årene som mimret om en tid som for lengst var forbi, men som fortsatt var levende i minnet. Det som var merkverdig var at de ubehagelige minnene fra Norge (hovedsakelig de harde vintermånedene og det harde arbeidet) kom i skyggen av fokuset på de hyggelige tingene (middnattsolen og de nesten fire månedene i Norge før hjemreisen).

Noen glimt fra fortellingene:

- Den første julen i utlandet i 1942 var under ydmykende forhold, ingen grantrær, men i lave trebrakker på bjelker (brakkene hadde ikke tak) laget de dekorasjoner av einergrener. Alt ble gjort uten gaver, i nostalgi, men med ønsket om å komme hjem så snart som mulig.
- Selv under disse tøffe vinterforholdene måtte det gjøres arbeid på befestningene, boring i det steinete berggrunnen med stålbor, arbeid i isende kulde med en jackhammer. Lidelsen ble forsterket av det faktum at praktisk talt ingen visste hva som foregikk hjemme, ettersom brevene ikke ville bli sendt på flere uker eller måneder.
- For å få tiden til å gå dannet tsjekkerne et band i slutten av mai 1945 og begynte å spille tsjekkisk musikk ved alle anledninger. De fikk stor popularitet blant lokalbefolkningen, spesielt blant unge norske jenter. Det oppsto mange kjærlighetsforhold. Det var interessant å observere disse mennene i 80-årene i dag, hvordan øynene deres fortsatt glitrer ved dette minnet.
- Etter hvert som de nærmet seg hjemmene sine, økte spenningen med tanke på hva som hadde skjedd hjemme og hvordan de nærmeste hadde det. De hadde ikke hadde hørt noe hjemmefra på flere uker eller måneder.

Jan Bencs skrevne sammendrag fra Noráci -møter i 2000. Privat eie.

40 Mann.
8 Hestar

LEVE
CSR.

N.S.B. 15202
G3 15202
Vg. 8000 kg
Last 10,5 m³
Hv. 2,5 m³

LEVE
NORGE

Franz Lehár 1. V. 1944

Draai! Notice a porozone!
wooden m'ho d'ption mig'ntie ade p'me pr'
de'se' poro'zey' s'mlynn sp'minhan'i na
was a pol'sem'
s'kup' was'za was' (Toij ak'e) m'ly' o'lepr
s'kup' was'za was' (Toij ak'e) m'ly' o'lepr
was' a'ce' od' was' o'lepr
s'kup' was'za was' (Toij ak'e) m'ly' o'lepr
s'kup' was'za was' (Toij ak'e) m'ly' o'lepr

De Kuy
20, 19

20 Casel
jero
pree
ker

The image shows a man from the chest up, wearing a dark long-sleeved shirt. He is holding a small, rectangular framed portrait of a man in a suit and tie. The background is slightly blurred, showing some foliage or trees. The entire image is covered with a layer of handwritten text in a dark ink, written in a cursive, fluid script. The text is oriented diagonally and appears to be a transcription of the audio message.

Jaromír Šimr
Rostislav Holub
František Halačka
Václav Houska

Jaroslav Malý
František Šac
Josef Touška
Jan Hofman

Zdeněk Opl
Antonín Holub
Emil Tůma
Jaroslav Buchtík

Josef Knap
Oldřich Svoboda
Jaroslav Lošták
Valter Turek

Karel Novotný
Josef Lébl
Josef Řehoř
Jiří Benc

Vendula V. Hingarová og Zdenko Maršálek, Praha 2021.

Autoři

Vendula V. Hingarová z oddělení skandinavistiky Ústavu germánských studií Karlovy univerzity je vedoucí mezinárodního projektu o Čechách na nucené práci v Norsku. Zabývá se česko-norskými vztahy ve 20. století.

Zdenko Maršálek z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR se zabývá vojen-skými dějinami Československa a střední Evropy a národnostní problematikou. Zkoumá osudy Čechoslováků v Norsku za druhé světové války.

Lars Busterud z Pedagogické fakulty Norské vědecko-technické univerzity v Trondheimu vyučuje didaktiku historie. Ve výzkumu se věnuje mikrohistorii a šedým zónám druhé světové války v Norsku.

Vojtěch Vlk působí jako nezávislý fotograf a věnuje se především portrétní fotografii. Absolvoval ateliér fotografie na VŠUP v Praze. V roce 2016 vydal fotografickou knihu *TransSpiRituals*, která mapuje světová náboženství a jejich rituály.

Forfattere og fotograf

Vendula V. Hingarová fra Skandinavistikk ved Karlsuniversitet i Praha leder det internasjonale prosjektet om tsjekkisk tvangsarbeid i Norge. Hun forsker om tsjekkisk-skandinaviske relasjoner i det 20. århundre.

Zdenko Maršálek fra Instituttet for samtidshistorie ved det tsjekkiske Vitenskaps-akademiet er ekspert på militærhistorie og nasjonalisme i Mellom-Europa. Han forsker på tsjekkoslovakernes historie i Norge under den andre verdenskrig.

Lars Busterud fra Institutt for lærerutdanning NTNU. Underviser historiedidaktikk. Forsker på gråsoner i Norsk okkupasjonshistorie og mikrohistorie.

Vojtěch Vlk jobber som en freelance fotograf og beskjæftiger seg hovedsakelig med portrettfotografi. Han tok sin fotoutdannning ved Høyskolen for kunst og design i Praha. I 2016 publiserte han den fotografiske boken *TransSpiRituals*, som kartlegger verdens-religioner og deres ritualer.

Vydala Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, náměstí Jana Palacha 1/2, Praha
Utgitt av Karlsuniversitet, Filosofisk fakultet, Praha, 2024

Forfattere: Vendula V. Hingarová, Zdenko Maršálek og Lars Busterud

Fotograf: Vojtěch Vlk

Recenzent / Fagfellevurdering: Hans Otto Frøland

Grafika: Eva Holá

© Vendula V. Hingarová, Vojtěch Vlk, 2024

© Karlsuniversitet, Filosofisk fakultet, 2024

ISBN 978-80-7671-163-1 (online : pdf)

POSLÁNI NA SEVER: 20 příběhů SENDT MOT NORD: tyve historier

Publikace byla vydána v rámci projektu Česko-severská memorabilia II. řešeného na Oddělení skandinavistiky UGS FF UK a Ústavu moderních sociálních dějin NTNU v Trondheimu. On-line publikace byla podpořena programem Cooperatio Univerzity Karlovy.

Bok ble utgitt som en del av prosjektet *Czech-Nordic Memorabilia II – Democracy and Active Citizenship in Higher Education* (EHP-CZ-ICP-4-009) utviklet mellom Institutt for skandinaviske studier ved Karlsuniversitet i Praha og Institutt for moderne samfunnshistorie ved NTNU. Prosjektet mottok finansiell støtte fra EØS-midlene og Cooperatio Program fra Karlsuniversitet.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

FACULTY OF ARTS
Charles University

NTNU
Norwegian University of
Science and Technology

PHOTOGRAPHY
WWW.VGTECHVLK.COM

Forsvarsmuseet
Rustkammeret

